

Møte fredag den 2. juni kl. 10

President: E i r i n F a l d e t

D a g s o r d e n (nr. 81):

1. Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til inngåelse av overenskomst av 20. februar 2006 mellom Norge og Danmark sammen med Grønlands landsstyre om avgrensning av kontinentalsokkelen og fiskerisonene i området mellom Grønland og Svalbard (Innst. S. nr. 170 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 51 (2005-2006))
2. Innstilling fra utenrikskomiteen om Noregs deltaking i Europarådet i 2005 (Innst. S. nr. 169 (2005-2006), jf. St.meld. nr. 15 (2005-2006))
3. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2005 (Innst. S. nr. 172 (2005-2006), jf. Dokument nr. 14 (2005-2006))
4. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen for 2005 (Innst. S. nr. 131 (2005-2006), jf. Dokument nr. 16 (2005-2006))
5. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Union (IPU) for 2005 (Innst. S. nr. 132 (2005-2006), jf. Dokument nr. 17 (2005-2006))
6. Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2005 (Innst. S. nr. 174 (2005-2006), jf. Dokument nr. 19 (2005-2006))
7. Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Anne Margrethe Larsen om et utvekslings- og samarbeidsprogram mellom muslimske land og Norge (Innst. S. nr. 157 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:36 (2005-2006))
8. Interpellasjon fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til utenriksministeren:

«1. mai 2006 var det tre år siden George W. Bush erklærte krigen mot Irak som over. Norge besluttet å ikke støtte angrepet på Irak. Tre år etter er det politiske Norge samstemt i at dette var en riktig beslutning. Daværende partiledelse i Fremskrittspartiet støttet angrepet på Irak og har, etter det jeg kjenner til, fortsatt ikke endret sitt standpunkt. Den spente situasjonen vi i dag ser i Iran, har likhetstrekk med situasjonen vi hadde i forhold til Irak før krigen. Det var en bred folkelig og politisk debatt som la grunnlaget for Norges standpunkt i forhold til krigen i Irak.

Hvordan vurderer utenriksministeren dagens situasjon, og videre de vurderinger en bred folkelig og politisk bevegelse hadde i forkant av krigføringen i Irak?»

9. Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Jan Tore Sanner, Petter Løvik og Bent Høie om regler som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter (Innst. S. nr. 175 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:64 (2005-2006))
10. Referat

Presidenten: Presidenten vil gjøre oppmerksom på at det foreligger en endret dagsorden. Denne endringen består i at sakene nr. 9 og 10 på den opprinnelige dagsordenen er gått ut.

Representanten Kari Kjønås Kjos vil framsette et privat forslag.

Kari Kjønås Kjos (FrP) [10:01:48]: Jeg har gleden av på vegne av Anders Anundsen, Gjermund Hagesæter, Karin S. Woldseth, Harald T. Nesvik og meg selv å fremme forslag om å ivareta norske borgeres interesser i utlandet, samt bruk av norske behandlingsinstitusjoner mv. i utlandet.

Presidenten: Representanten Karin S. Woldseth vil framsette et privat forslag.

Karin S. Woldseth (FrP) [10:02:22]: Jeg vil på vegne av Ulf Erik Knudsen og meg selv fremme forslag om en norsk kulturkanon.

Presidenten: Representanten Harald T. Nesvik vil framsette to private forslag.

Harald T. Nesvik (FrP) [10:02:56]: Jeg har gleden av å framsette to forslag. Det er forslag fra stortingsrepresentantene Vigdis Giltun, Jan Henrik Fredriksen og meg selv om tiltak for å øke organodonorkapasiteten i Norge. Og det er forslag på vegne av representantene Bård Hoksrud, Vigdis Giltun, Jan Henrik Fredriksen og meg selv om opprettelse av en egen ombudsordning for psykisk utviklingshemmede.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling vil presidenten foreslå at formiddagsmøtet – om nødvendig – fortsetter utover den reglementsmessige tid, kl. 15, til dagens kart er ferdigbehandlet. – Ingen innvendinger er kommet mot presidentens forslag, og det anses vedtatt.

S a k n r . 1

Innstilling fra utenrikskomiteen om samtykke til inngåelse av overenskomst av 20. februar 2006 mellom Norge og Danmark sammen med Grønlands landsstyre om avgrensning av kontinentalsokkelen og fiskerisonene i området mellom Grønland og Svalbard (Innst. S. nr. 170 (2005-2006), jf. St.prp. nr. 51 (2005-2006))

Hill-Marta Solberg (A) [10:04:47] (ordfører for saken): Det har lenge vært et siktemål å komme fram til avklarte avgrensinger av kontinentalsokkelen og fiskerisone i området mellom Grønland og Svalbard. 20. februar 2006 ble en overenskomst som regulerer dette området, undertegnet av Norge på den ene siden og Danmark sammen med Grønland på den andre siden.

For Norge er dette en overenskomst av særlig viktighet, derfor skal også Stortinget i henhold til Grunnloven § 26 annet ledd gi sitt samtykke til overenskomsten.

Det er en samlet komite som er tilfreds med at det nå foreligger en overenskomst, og at henholdsvis norsk og dansk/grønlandsk jurisdiksjon i dette angjeldende havområdet dermed er avklart.

Komiteen har merket seg at grenselinjen i overenskomsten bygger på midtlinjeprinsippet – det har vært viktig for Norge – og at slik sokkelavklaring videre bygger på havrettens regler.

Det er både Regjeringens og en samlet komites oppfatning at overenskomsten stadfester det gode naboforholdet mellom Danmark/Grønland på den ene siden og Norge på den andre siden.

Da vil jeg vise til innstillingen, som er enstemmig – og den tilrås.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [10:06:40]: I likhet med saksordføreren finner jeg grunn til å gi uttrykk for tilfredshet over det faktum at det er inngått en overenskomst mellom Danmark sammen med Grønlands landstyre og Norge om avgrensning av kontinentalsokkelen i grenseområdet mellom Grønland og Svalbard.

Jeg finner grunn til å understreke at fastsetting av grenselinjen bygger på havrettens regler om maritim avgrensning, og at grenselinjen videre er basert på midtlinjeprinsippet.

Denne avtalen føyer seg pent inn i rekken av tidligere inngåtte avtaler mellom våre to land. La meg også nevne Færøylene, som vi har hatt lignende avtaler med om grenseoppgang i felles interesseområder.

Det at grenseoppgangen er basert på midtlinjeprinsippet, er i global sammenheng ikke en løsning som har tilslutning fra alle kyststater. Det er kjent at det er uenighet mellom USA og Canada om grensene i Arktis og i havområdene i Sørøst-Asia. Ikke minst har vi et uavklart forhold til vår gode nabo i øst, men samtidig ser det ut til at det er en voksende forståelse for at midtlinjeprinsippet gir løsninger som partene er villige til å leve med.

Overenskomsten som Stortinget behandler i dag, må vi kunne tillate oss å betrakte som en viktig byggestein i internasjonale avtaleverk som ytterligere styrker midtlinjeprinsippet i folkerettslig sammenheng. Forhåpentligvis blir det også en klar markering og en oppbygging av det vestnordiske samarbeidet på en rekke områder.

Avslutningsvis vil jeg – i likhet med saksordføreren – gi uttrykk for tilfredshet over å kunne konstatere at overenskomsten bekrefter det gode naboforholdet mellom Danmark, Grønland og Norge.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 2552)

Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at sakene nr. 2 og nr. 3 behandles under ett.

– Det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Innstilling fra utenrikskomiteen om Noregs deltaking i Europarådet i 2005 (Innst. S. nr. 169 (2005-2006), jf. St.meld. nr. 15 (2005-2006))

S a k n r . 3

Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2005 (Innst. S. nr. 172 (2005-2006), jf. Dokument nr. 14 (2005-2006))

Vidar Bjørnstad (A) [10:10:06] (ordfører for saken): Innstillingen om Europarådets virksomhet og den parlamentariske aktiviteten i 2005 er enstemmig og uten kontroverser.

Jeg vil ved denne anledning allikevel benytte muligheten fra Stortingets talerstol til å understreke Europarådets betydning som dialog- og samarbeidsforum for en demokratisk utvikling i hele Europa basert på grunnleggende verdier som menneskerettigheter og rettsstatens prinsipper.

Europarådet er en sentral del av den europeiske samarbeidsstrukturen. Det er positivt å registrere Regjeringens vurdering, at Europarådet har styrket sin rolle som garantist for et felles rettslig grunnlag.

Fora for fremme av forståelse og dialog mellom kulturer og religioner er det et økende behov for i en utvikling der samfunn får større multikulturelle innslag og i en verden som blir mindre, grunnet kommunikasjon og teknologi. Europarådet styrker sitt arbeid på dette området.

Europarådet skal først og fremst påse at de menneskerettslige forpliktelsene blir overholdt av medlemsstatene, og bistå i oppfølgingen av disse. Mye av aktiviteten i Europarådet blir oppfattet som knyttet til menneskerettighetsovervåking og utvikling i nye demokratier, som f.eks. de selvstendige statene etter Sovjetunionens oppløsning og sentrale konfliktområder som – for å gå videre geografisk – Midtøsten. Men Europarådet og det europeiske menneskerettighetssystemet er og skal være en troverdig overvåker av demokrati og menneskerettigheter i alle medlemsland, også i de etablerte demokratiske landene i Europa, selv om problemstillingene vil være ulike.

Den europeiske torturkomiteens arbeid berører også Norge. Et stort antall klager til domstolen kommer fra land i EU.

Ivaretagelse av menneskerettighetsforpliktelser i kampen mot terror gjelder alle medlemslandene. Jeg viser her til drøftingene i Europarådet om Konvensjonen om forebygging av terrorisme, hvor menneskerettighetsforpliktelsene må ivaretas.

Det er nødvendig at det er en felles standard for menneskerettighetene i Europa, basert på Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen. Europarådet må derfor

samarbeide og avklare rollefordeling med andre strukturer der man arbeider med demokratibygging og rettsstatsutvikling i Europa. Det er derfor positivt at det nå er etablert en samarbeidsavtale med OSSE.

Videre har jeg forhåpninger til den forsterkede kontakten mellom Europarådet og EU, der man også sikter mot en samarbeidsavtale. Jeg ber Regjeringen om å følge dette arbeidet. Her vil jeg peke på nødvendigheten av den parlamentariske medvirkningen i drøftingene. Formålet må være å unngå overlapping av arbeidsoppgaver og unngå ulike menneskerettighetsstandarder. Jeg tenker her spesielt på situasjonen ved opprettelsen av EUs «Fundamental Rights Agency».

Den europeiske menneskerettighetsdomstolen er en bærebjelke i forvaltningen av menneskerettighetene i Europa. Det er nødvendig at domstolen sikres større ressurser til å ivareta sine oppgaver, uten at dette skal gå vesentlig ut over Europarådets øvrige aktiviteter. Men også Europarådet må evaluere sin virksomhet, prioritere og sikre best mulig bruk av tilgjengelige ressurser. Det skal imidlertid legges til at Europarådet de siste årene har hatt null realvekst i sine budsjetter. Komiteen støtter Regjeringens syn om at Norge skal være en pådriver når det gjelder reformer for å effektivisere domstolens arbeid, for å unngå en voksende bunke av ubehandlede saker – slik det er i dag – samt sikre fullbyrdelse av domstolens avgjørelser. Vi må sikre flaggskipet i det europeiske menneskerettighetssystemet.

Europarådet må sammen med medlemslandene forsterke innsatsen for å forebygge menneskerettighetsbrudd i medlemslandene som gir grunnlag for klager til domstolen.

Til slutt: Europarådet har en sentral rolle i å sikre og utvikle demokrati og sikre menneskerettigheter på hele det europeiske kontinent. Det krever aktiv oppfølging fra både regjeringer og parlamenter.

Bjørn Jacobsen (SV) [10:14:45]: Dei hovudprioriteringane som ligg føre i forhold til Regjeringas arbeid i Europarådet, synest eg er veldig gode. Eg skal ikkje referere til dei. Men det har vore ei sak i vinter som har dreidd seg om dette med fangefly og fangebehandling. Vi veit at dette er ei sak som etter at det atlantiske forholdet begynte å betre seg, etter Irak-krigen, rett og slett har kjølna – når menneskerettigheter blei sette på spel, og når ein er ueinige om kva som har føregått. Eg skal ikkje gå inn på detaljane i det, men berre registrere her at vi har fått brev frå Europarådet, vi har svart, vi får truleg fleire brev.

Grunnen til at eg tek opp dette, er at grunnlaget for det som går føre seg i Europarådets parlamentarikarforsamling, er at vi heile tida stiller krav, at vi heile tida prøver å utauke det som finst av menneskerettigheter. Dette vil i mange tilfelle bety at Noreg er blant dei landa som heile tida spør andre land: Kva har de gjort med *det*? Korleis foregjeikk *det* valet?

Den første gongen eg var på møte i Europarådets parlamentarikarforsamling, gjekk den første saka ut på å stille spørsmål ved om Aserbajdsjan sine valde representantar til Europarådets parlamentarikarforsamling skulle bli

akkrediterte, nettopp fordi vi stilte spørsmål ved gjennomføringa av det valet dei hadde hatt i Aserbajdsjan. Heile tida blir det stilt spørsmål til land som byggjer demokrati, men når vi, som kanskje i mange tilfelle meiner vi er ferdige med demokratibygginga, får spørsmål retta til oss, skal vi ta dette på største alvor. For dette har litt med ære å gjere. Dette har litt med det å gjere at når vi, dei såkalla vestlege demokratia, får spørsmål tilbake, må vi ta dette på største alvor. Så eg vil be Regjeringa om at ein tek dei førespurnadene ein får frå Europarådet, svært alvorleg, for det vi ventar av mange av dei medlemslanda som òg er på veg til å byggje demokrati, er at dei skal høyre på dei meiningane og dei innspela vi har i forhold til deira måte å byggje demokrati på.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 2 og 3.

(Votering, se side 2552)

S a k n r . 4

Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen for 2005 (Innst. S. nr. 131 (2005-2006), jf. Dokument nr. 16 (2005-2006))

Morten Høglund (FrP) [10:18:07] (ordfører for saken): Innstillingen er enstemmig, og jeg skal kort bare benytte anledningen til å understreke en setning som står helt til sist i komiteens merknader, hvor vi understreker at «en aktiv europapolitikk også må inkludere det parlamentariske samarbeidet, og at dette samarbeidet kan benyttes for å ta opp viktige interesser for nasjonen».

Vi opplever at Europaparlamentets rolle er økende. Europaparlamentet er selv veldig bevisst på det. Denne delegasjonen er i jevnlig dialog med medlemmer av Europaparlamentet, og det bør vi vite å benytte oss av. Selvfølgelig kan det være ulike partipolitiske interesser på norsk side, men det er svært sjelden. Vi opplever at vi er veldig samstemte når vi har problemer, som f.eks. i laksesaken – i det tilfellet med skotske parlamentarikere, skotske medlemmer av Europaparlamentet – sikkert ikke på en måte som bidrog til å løse problemet, men allikevel slik at vi opprettholder våre interesser og får fremført våre synspunkter.

Jeg håper at delegasjonen kan fortsette å jobbe på den måten også i samarbeid med Utenriksdepartementet og vår utenriksstjeneste, når man er tjent med det. Jeg tror at man kanskje ikke alltid har vært like bevisst på det potensialet og den muligheten som ligger der, men jeg vil understreke at det er, slik jeg oppfatter det, en god måte å benytte disse dialogene og samtalene med Europaparlamentet på.

Svein Roald Hansen (A) [10:20:29]: Jeg har bare lyst til å knytte noen kommentarer til denne saken.

Det er hyggelig som leder av denne komiteen – med tre hatter – å registrere at utenrikskomiteen er tilfreds med det arbeidet som gjøres med å fokusere i sterkere grad på saker av nasjonal interesse. Det siste møtet hadde vi for 14 dager siden, i Tromsø, hvor vi fokuserte på nordområdene og den betydning som nordområdene kan ha for energiforsyning, for vekst og for stabilitet i Europa i et langsiktig perspektiv. Det temaet vakte stor interesse – også fra Sveits, som hadde observatørstatus i EØS-komiteen. Det er sjelden det er så fulltallige møter. Jeg tror det formidlet perspektiver og kunnskap om områdene i nord, både de utfordringer Norge har der, de muligheter som ligger der for Europa når det gjelder energiforsyning, og de miljømessige utfordringene som ligger i å utnytte disse ressursene. Og dette ble formidlet på en god måte.

Ellers har jeg bare kort lyst til å si at en av de viktige oppgavene som EØS-komiteen har, er å overvåke EØS-avtalen, og i de årlige meldingene som kommer i den forbindelse, er det én setning som går igjen, og det er at EØS-avtalen virker godt. Det er hyggelig, men det er også en annen ting som har vært gjentatt i en årrekke, og som altså ikke i tilstrekkelig grad er grepet fatt i, nemlig at EFTA-landene i EØS burde vært flinkere til å utnytte de påvirkningsmulighetene som ligger i EØS-avtalen. Derfor ser vi fram til Regjeringens EØS Pluss-melding som skal omhandle prosesser for å forbedre mulighetene for påvirkning og ivareta norske interesser, i vårt tilfelle, når det gjelder regelverksutvikling i Europa.

Som det pekes på i innstillingen, er det viktig at parlamentene trekkes inn i dette samarbeidet. Jeg tror det er viktig at vi her i Stortinget ser på mulighetene for å få en behandling av forslag til nytt regelverk på en ny måte som ikke minst involverer fagkomiteene, ikke bare EØS-utvalget. Det kan være litt krevende i forhold til hvordan vi normalt behandler saker. Men jeg tror det er viktig at vi finner en måte å gjøre det på, fordi det rett og slett er nødvendig for å komme tidligere inn i prosessene og bedre ivareta våre muligheter for å påvirke – men også for å få det perspektivet som ligger i at veldig mye av den innenrikspolitiske regelverksutviklingen som skjer i Norge, har sitt utspring i Brussel.

Det har altfor lite gjenklang i den debatten, både her i salen og i samfunnsdebatten. Dermed mister vi et viktig perspektiv om sammenhengene i en virkelighet hvor vi veves mer og mer sammen med våre naboland, på – jeg hadde nær sagt – godt og vondt.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [10:24:09]: Jeg hadde bare lyst til, litt på bakgrunn av de to siste innleggene, å hilse velkommen den interessen – og det fokus – Stortinget nå har for og retter mot dette temaet. Det er riktig, som representanten Svein Roald Hansen sa, at vi kommer med en stortingsmelding. Det blir en litt uvanlig melding – men nå er også Norge et uvanlig land – i den forstand at det ikke blir en stortingsmelding om Europa, ei heller om Norges forhold til Europa institusjonelt. Det er avklart, og denne regjeringen har ingen planer om å endre det, men det er altså en stortingsmelding om gjennomføringen av europapolitikken.

Departementene, Regjeringen, ordner sitt arbeid på sin måte. Men vi legger fram meldingen fordi vi også inviterer Stortinget til å være med i en idédugnad med tanke på hvordan vi som nasjon tar utgangspunkt i denne EØS-tilknytningen, Schengen-avtalen, på best mulig måte. Jeg synes å ha merket i de månedene jeg har hatt dette ansvaret, at det er en interesse fra Stortinget på tvers av partiene for å se etter nye og kanskje videreutviklede måter å innrette seg på når vi har EØS-avtalen: både, slik det ble påpekt her av representanten Svein Roald Hansen, gjennom fagkomiteenes rolle i behandlingen av viktige saker – som jeg tror er et veldig viktig og spennende område som kan gi meningsfulle debatter – og, som representanten Morten Høglund nevnte, gjennom det nettverket som parlamentarikerne tross alt er, inn mot europeiske parlamentariske system, eksemplifisert med laksesaken. Det finnes en rekke andre eksempler også.

I forkant av at denne meldingen kommer og vil bli behandlet til høsten, ser vi veldig fram til å få de refleksjonene, og jeg håper Stortinget vil bruke denne anledningen til å være med i den idédugnaden som vi trenger.

Presidenten: Ingen flere har bedt om ordet til sak nr. 4.

(Votering, se side 2552)

S a k n r . 5

Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Union (IPU) for 2005 (Innst. S. nr. 132 (2005-2006), jf. Dokument nr. 17 (2005-2006))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. Jo, Finn Martin Vallersnes, vær så god.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:27:00]: Takk, president. Vi sitter langt ute på venstre side, men vi er med!

Det er en enstemmig og kortfattet innstilling til denne saken – likevel et par kommentarer motivert ut fra at jeg for tiden er delegasjonsleder til IPU.

Det er to kryssende hensyn i arbeidet i IPU. Det ene er å være langsiktig representert, som har gitt oss en del muligheter for å ha tunge posisjoner i organisasjonen, ikke minst i forrige periode, men også inn i denne. Det krever at vi har representanter som deltar over en viss tid, og som kan bli akseptert i organisasjonen.

Samtidig ser vi i økende grad behovet for å kunne trekke på et videre spekter av representanter fra de ulike fagkomiteene i vårt eget storting til arbeidet i IPU. Det henger delvis sammen med et reformarbeid som går for IPU egen drift, og delvis sammen med IPU ambisjon om å gjøre seg relevant som parlamentarikerforum for FN. Det er et økende samarbeid mellom IPU og FN – et økende antall fellesarrangementer, parlamentarikerhøring i november og tematisk samkjøring i mange sammenhenger. Det betyr at en ser for seg en utvikling hvor IPU i økende grad vil etterspørre representanter for de ulike lands par-

lamente som til daglig har arbeid innen de fagområdene som settes på dagsordenen.

Den norske delegasjonen er sammensatt på en litt annen måte enn de fleste andre, og det fungerer – til nå – veldig bra. Vi er fire faste representanter valgt for fire år. Vi har også en pool av vararepresentanter fra ulike komiteer som vi supplerer med, slik at vi er fire pluss to, altså seks, ved den store konferansen om våren. Det gir mulighet for å supplere med folk fra ulike deler av Stortingets arbeid.

Jeg nevner dette nå fordi at dersom IPU lykkes i å videreføre den reformen de har slått inn på, kan dette gjøre det nødvendig å rekruttere enda bredere i Stortinget for å kunne trekke på spesielle kompetanser når ulike saker kommer opp på kortere varsel – ikke slik som i dag, at ting planlegges et halvt år i forveien og er veldig programmatisk.

Presidenten: Da må presidenten bare si at det var ikke meningen å overse noen som sitter på venstresiden.

Flere har ikke bedt om ordet.

(Votering, se side 2552)

S a k n r . 6

Innstilling fra utenrikskomiteen om årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2005 (Innst. S. nr. 174 (2005-2006), jf. Dokument nr. 19 (2005-2006))

Marit Nybakk (A) [10:30:21] (ordfører for saken): Jeg tar ordet i denne saken, som dreier seg om årsrapporten til den norske deltakelsen i Vestunionens parlamentariske forsamling, for fra Stortingets talerstol å understreke at en enstemmig komite i forbindelse med denne innstillingen har valgt å gi uttrykk for at det nå kan være hensiktsmessig av Stortinget å vurdere organiseringen av den norske parlamentariske deltakelsen i ulike organisasjoner og fora, og foreta en evaluering både av de parlamentariske forsamlingene vi deltar i, og av nye parlamentariske forsamlinger der Norge foreløpig ikke er med, f.eks. en parlamentarikerforsamling knyttet til Verdensbanken. Vi ber derfor Presidentskapet foreta en slik gjennomgang, som vi tror kan være nyttig.

Jeg vil understreke at dette er en oppfølging av den innstillingen som utenrikskomiteen avga i fjor om samme sak for året før. La meg likevel understreke at det selvfølgelig er viktig å delta i parlamentariske forsamlinger. Vi møter kollegaer fra ulike partier, og vi utveksler erfaringer. Jeg har sittet i flere av disse, også i Vestunionens parlamentariske forsamling, men også i Nordisk Råd og Europarådet, og sitter nå i NATOs parlamentarikerforsamling. Likevel er det slik at vedtak fra og arbeid i slike fora må ha en hensikt og gi resultater. Det vil si at når en slik parlamentarikerforsamling uttaler seg om en sak, får det betydning for en hovedorganisasjon som denne parlamentarikerforsamlingen skal serve. Det er det ene.

Det andre er, som komiteen også understreket i fjorårets innstilling, at Stortingets behov kan endre seg over tid. Ikke minst kan de organisasjoner som vi deltar i, endre

seg, og nye fora oppstår. Vi er ikke med i en parlamentarikerforsamling knyttet til Verdensbanken. Bare det i seg selv burde gi grunnlag for å foreta en gjennomgang, for det er et veldig viktig forum for Norge. Vi gir en veldig høy andel av vår brutto nasjonale inntekt til bistand, og vi kanalisere også penger gjennom Verdensbanken.

Jeg skal ikke si så veldig mye om Vestunionens parlamentarikerforsamling, bare at siste ministermøte i Vestunionen ble avholdt 13. november 2000. De fleste av organisasjonens oppgaver er overført til EU, men parlamentarikerforsamlingen er blitt igjen, og vi er assosierte medlemmer uten stemmerett. Det kan godt hende at vi skal fortsette med det. Det overlater jeg til Presidentskapet å foreta en vurdering av, sammen med andre forsamlinger. Jeg vil likevel understreke at vi sitter i NATOs parlamentarikerforsamling, i OSSE, Europarådet og Nordisk Råd, som alle hver for seg også drøfter og behandler de sikkerhetspolitiske utfordringene som Europa står overfor i dag, enten det er menneskerettighetsbrudd i Hviterussland, trafficking eller terror og de utfordringer vi har knyttet til internasjonale operasjoner.

Vi sender denne innstillingen til Presidentskapet, og ber Presidentskapet foreta en evaluering av de parlamentarikerforsamlingene vi sitter i, og eventuelt de forsamlingene som vi kanskje burde vært i, men ikke deltar i.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [10:34:48]: I likhet med saksordføreren mener jeg det må være betimelig å sette spørsmålstegn ved nødvendigheten av å delta i denne organisasjonen – ikke fordi man er negativ til interparlamentarisk samarbeid, men jeg tror vi må erkjenne det faktum at vi står overfor en organisasjon som er tømt for sine oppgaver. Det militære satellittarbeidet er lastet ut, instituttet for strategiske studier er borte, og Vestunionens utviklingsprogram for samarbeid om forsvarsmateriell er også borte. Igjen står vi med en parlamentarikerforsamling som saksordføreren på en utmerket måte setter spørsmålstegn ved. Er det andre forsamlinger i det totale bildet vi kanskje med fordel kunne ha deltatt i, for at vår stemme kunne høres og vi kunne være positive i bidragssammenheng?

Derfor slutter jeg meg til og understreker det som saksordføreren har sagt i presentasjonen av vedtaket, om at det er betimelig at Presidentskapet tar en gjennomgang og kommer tilbake til Stortinget med en sak om det.

Jon Lilletun (KrF) [10:36:27]: Det finst to store hovedutfordringar internasjonalt sett. Den eine er kampen mot fattigdomen, den andre er kampen for miljøet. I det perspektivet bør òg vårt parlament sjå på sitt internasjonale engasjement. Eg vil gje ros til saksordføreren, som på ein klok måte har skrivne ei innstilling som gjev grunnlag for å reflektere over dette.

Når vi ser kva tyding Verdsbanken har i utviklinga av verda, er det veldig spesielt framleis å ha medlemskap i ein organisasjon som er tømd for oppgåver, i staden for eventuelt å vere medlem i den nye parlamentarikarorganisasjonen til Verdsbanken. Men det finst fleire. Det finst

ein på miljørøisa i tilknytning til FN som òg kunne vore interessant. Dette er berre to eksempel, det er fleire.

Eg følte berre behov for å seie at vi er nøydd til å sjå desse sakene i forhold til kva som er våre utfordringar, og så må vi organisere arbeidet vårt i forhold til det. Eg synest at saksordføraren har gjort ein solid innsats for at vi skal få gjort det på den måten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 2552)

S a k n r . 7

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Anne Margrethe Larsen om et utvekslings- og samarbeidsprogram mellom muslimske land og Norge (Innst. S. nr. 157 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:36 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra utenrikskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte innenfor den fordelte taletid på inntil fem replikker etter innlegg fra medlemmer av Regjeringen og etter innlegg fra hovedtalerne fra hver partigruppe.

Videre vil det bli foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ågot Valle (SV) [10:39:36] (ordfører for saken): I en tid da verden har blitt mindre, på den måten at handlinger eller uttalelser i ett land kan få og får konsekvenser i et annet, i en tid da jernteppet ikke eksisterer mer, har mange i den vestlige verden skapt islam og de innvandrer-muslimske folkegruppene i Europa som nye fiender. En del høyrepopulister nærer opp under folks frykt for det ukjente, det som er annerledes, og lager skiller mellom dem og oss. Ekstremister i muslimske land svarer med å stemple oss i vestlige land kollektivt. Konfliktnivået forsterkes på begge sider, til tross for at det store flertallet, både i Europa og i de muslimske land, ønsker å leve fredelig i samkvem med hverandre.

Dette er bakgrunnen for at forslaget fra Venstre, som vi behandler i dag, er viktig og kommer i rett tid. Jeg vil takke forslagsstillerne for et viktig initiativ, som det var unisont bifall til da komiteen hadde høring. Intensjonene i forslaget mener jeg er vel ivarettatt i innstillinga, som et stort flertall står bak. Det er bare Fremskrittspartiet og Høyre som har egne merknader, men jeg oppfatter det ikke slik at det er de store forskjellene, bortsett fra Fremskrittspartiets motstand mot å lage rammer for kulturelt mangfold her heime.

Fred baseres på tillit, respekt og kunnskap om hverandre. Mangel på kunnskap vil føre til frykt, som igjen gir grobunn for konflikter. Samarbeid og utveksling mellom enkeltmennesker, folk til folk-samarbeid,

mellom organisasjoner, utdanningsinstitusjoner, journalister, kulturliv og næringsliv vil gi kunnskap, som er en forutsetning for dialog. Er det noe verden trenger i dag, så er det dialog.

Det som overrasket flere i komiteen på en positiv måte da vi hadde høring, var alt det samarbeidet som allerede eksisterer, og alle de initiativene som allerede er tatt. Under høringa etterlyste flere aktører tiltak som kan bidra til nettverksbygging og erfaringsutveksling. Komiteen ber Regjeringa bidra til det. Mye er satt i gang, men mye er fremdeles ugjort. Det er behov for å styrke eksisterende tiltak, men også for å skape nye. I det arbeidet må vi ta i bruk den kompetansen som andre og tredje generasjons minoritetsbefolkning har, på en mye mer systematisk måte.

Komiteen framhever at det nå er særlig viktig å styrke samarbeid og utvekslingstiltak mellom barn og unge her og i muslimske land. Komiteen viser til at likeverdig samarbeid mellom barn og unge på tvers av kulturelle og nasjonale grenser bidrar til læring, demokratiutbygging og utvikling av det sivile samfunn. Likeverd betyr en erkjennning av at læring skjer på begge sider.

Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, LNU, har bred kompetanse og lang erfaring, og når mange. Derfor ber komiteen Regjeringa om å vurdere å opprette en egen tilskuddsordning i LNU-regi for prosjektsamarbeid mellom barn og ungdom i Norge og i muslimske land. På samme måte ber komiteen om at Regjeringa styrker muligheten for at norsk ungdom kan studere på universiteter i f.eks. Pakistan, på samme måte som de gjør det i Australia, og om at det er behov for utveksling og samarbeid mellom utdanningsinstitusjoner, f.eks. ved å bytte lærerkrefter.

I innstillinga til kulturmeldinga i forrige periode understreket Stortinget at Norge må utvikle kulturperspektivet i forhold til freds- og forsoningsarbeid. Verden trenger friere flyt av kunst- og kulturuttrykk. Jeg vil peke på tre gode eksempler. Alle er de støttet av Utenriksdepartementet.

Det ene er Forfatterhuset i Kabul – et samarbeidsprosjekt mellom afghanske og norske forfattere, et bidrag til oppbygging av det sivile samfunnet og ytringsfriheten i Afghanistan.

Det andre er kunstnersenteret i Ramallah – et samarbeid mellom Kunsthøgskolen i Oslo og palestinske kunstnere. Det var jo nettopp disse som tok til motmæle ved opptøyene i Palestina etter karikaturtegningene.

Det tredje eksemplet er Mela-festivalen her heime – en betydningsfull møteplass på tvers av kulturer og generasjoner, der majoritets- og minoritetskulturene møtes på likeverdig basis, en festival som fremmer dialog og samarbeid mellom kunstnere fra sør og norske kunstnere. Det er nå et ansvar for Regjeringa å se til at Mela og andre festivaler som inkluderer minoritets- og majoritetsbefolkninga, kan få utvikle seg videre.

Igjen vil jeg framheve støtte til kvinneprosjekter. Oslokoalisjonen har det i flere land. Det gjorde inntrykk da de beskrev forholdene i jentenes koran-skole i Palestina, som de hadde krevd å få innpass i. Det er vel ikke tvil om at en

styrking av kvinners rettigheter og stilling vil styrke det sivile samfunnet og bedre dialogen.

Jeg viser til det enstemmige forslaget til vedtak fra komiteen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Morten Høglund (FrP) [10:45:32]: Kun til en liten detalj. – Vi er jo veldig enige i denne innstillingen. Det ble fra saksordførers side sagt, så vidt jeg fikk med meg, at den eneste mangel på enighet var Fremskrittspartiets motstand mot å lage rammer for kulturelt mangfold her hjemme. Jeg vil gjerne få presisere det som står i innstillingen fra en enstemmig komite:

«Komiteen viser i denne sammenheng til betydningen av møteplasser og arenaer her i Norge» – for et kulturelt mangfold.

Den presiseringen som kommer etterpå om at man må styrke dette, mener vi går utover det innstillingen er ment å håndtere, at det kan takles i andre sammenhenger, f.eks. i den relevante komite, og at det ikke har noe her å gjøre. Jeg vil bare be saksordføreren være enig med meg i at den merknaden vi ikke er med på, ikke gir et grunnlag for å si det som saksordføreren her sa om at vi er motstandere av slike arenaer.

Ågot Valle (SV) [10:46:38]: Jeg er veldig glad for den presiseringen som Morten Høglund gav her, og at han er enig i at det er viktig å ta vare på de møteplassene som eksisterer. Men nå er det slik at det er en helhet i politikken. Jeg har registrert at Fremskrittspartiet i andre sammenhenger konsekvent har stemt imot tiltak som kunne fremme og bedre det kulturelle mangfoldet. Mela er et slikt eksempel, som jeg viste til. Jeg mener at vi trenger flere slike tiltak, som også er støttet av Utenriksdepartementet, og som er et ansvar for utenrikskomiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Vidar Bjørnstad (A) [10:47:47]: Jeg kan tilslutte meg saksordføreren framlegg av komiteens innstilling. Etter min oppfatning er enigheten om sakens hovedinnhold større enn det innstillingens form kan tyde på. Med mer tid ville vi sikkert kunne sammenfattet nyanser i de ulike merknadene ytterligere – apropos behovet for kontakt.

Men til sakens innhold. Vi trenger mer internasjonal dialog i denne sammenheng, spesielt knyttet til kontakten mellom Norge og muslimske land. Verden står foran alvorlige utfordringer, og mange av dem krever internasjonale løsninger. Det kan være utfordringer knyttet til miljø, fattigdom eller, det vi behandler i dag, som kanskje er selve hovedgrunnlaget, oppgaven med å sikre fred og sameksistens.

Ordet «globalisering» blir ofte brukt som et samlebegrep på krefter som gjør verden mindre. Riktignok er kloden som før, men handlinger ett sted får virkninger for mennesker andre steder i verden, og det på svært kort tid.

Vi så det klart i etterdønningene etter publiseringene av de såkalte karikaturtegningene.

Mennesker har til alle tider vært på reise, underveis, og på den måten utvekslet kulturelle ideer og impulser. Noen har reist frivillig, mens andre må reise og forlate sitt hjemsted, sitt hjemland, mot sin vilje. Når vi er på farten, er det ikke sikkert vi alltid har likt det vi har sett, men det har i alle fall gjort oss bevisste på at det finnes andre skikker og andre kulturer. Gjennom slik kontakt og interaksjon har vi utviklet oss, fått forståelse for andres synspunkter og skapt forståelse for våre egne synspunkter, likheter og forskjeller.

Jeg vil også gi honnør til intensjonen i det forslaget vi debatterer i dag, som er å skape større forståelse mellom land, kulturer og religioner, for å unngå konflikter og hindre ytterliggående krefter. Ingen land er imidlertid knapt lenger bare det ene eller det andre, så man skal være forsiktig med å bruke sekkebegreper, men landene har ofte minoriteter av ulike typer, også religiøse.

Vår oppgave må være å skape møteplasser mellom mennesker for å legge til rette for dialogen mellom mennesker av ulik nasjonal, kulturell og religiøs bakgrunn. I denne dialogen skal vi ha forankring i våre demokratiske og menneskerettslige verdier. Men kontakten skal omfatte også dem som ikke er våre menings- og trosfeller. Ja, særlig derfor, at vi har ulike meninger og ulik tro. Men jeg er enig i det som står i merknaden fra Fremskrittspartiet om at vi selvsagt skal etterspørre i vår kontakt med myndigheter og organisasjoner i land som har ulike oppfatninger og ulike trosretninger, også endringer i samfunnsspørsmål som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter.

Det er viktig med kontakt på ulike nivåer, på myndighetsnivå, men særlig understreket her i denne innstillingen, arenaer for mellommenneskelig kontakt innen barne- og ungdomsarbeid, utdanning, kunst og kultur, politiske partier – og jeg tar med fra Høyres mindretallsmerknad – idrett og media.

Et viktig forhold omtalt i innstillingen er at vi må lære å utnytte den kompetansen som vi har i våre egne minoritetsgrupper. Jeg vil samtidig legge vekt på at den interkulturelle og interreligiøse dialogen også må styrkes nasjonalt her i Norge.

Jeg vil understreke at det internasjonale kontaktarbeidet ikke er av ny dato, men at det må forsterkes. Som brevet fra Utenriksdepartementet viser, har Norge lenge støttet ulike initiativ gjennom tiltak som har styrket og utvidet våre kontaktflater med en rekke muslimske land. Dette går sammen med innsats for demokrati- og reformarbeid i den muslimske verden gjennom bidrag til økonomisk utvikling, godt styresett og økt gjensidig forståelse. Alt henger sammen med alt.

Regjeringen kan med bakgrunn i den foreliggende innstillingen forsterke grunnlaget for de mellommenneskelige kontaktflatene mellom Norge og de muslimske land.

Morten Høglund (FrP) [10:52:12]: Jeg kan også i all hovedsak slutte meg til de to foregående innlegg, og jeg vil også gi honnør til forslagsstillerne fra Venstre for et, slik vi ser det, konstruktivt bidrag om et følsomt og vans-

kelig tema. Høringene som vi hadde, gav også et godt bidrag til å finne en form på saken som jeg mener har vært heldig, og slik vi oppfatter det, understreker dette ikke minst folk til folk-samarbeidet. Her tror vi det er et stort utnyttet potensial, og innstillingen viser også til eksempler på hvordan vi kan få grep på det. Fra vår side er det viktig å understreke at det er gjennom ulike typer organisasjoner, gjennom studentutveksling, mye som kan gjøres for å bedre forståelsen, bedre dialogen og kontakten mellom Vesten og den islamske verden.

Vi har i våre merknader valgt å problematisere dette med myndighetskontakt og hvordan vi vil forholde oss til det. Samtidig vil jeg understreke at selv i de land hvor vi mener det er vanskelig og kanskje endog ikke tilrådelig å ha myndighetskontakt, ser vi behov for å ha kontakt på andre nivå, med opposisjonelle grupper, med kvinneorganisasjoner, med studentgrupper og enkeltstudenter. Så kontakt skal vi ha, men noen steder vil vi kanskje stille enkelte krav til hvordan vi forholder oss til en myndighetskontakt.

Vi har sluttet oss til det alt vesentlige av de merknader som komiteen står sammen om. Det er kun på to mindre betydningsfulle områder vi har gått ut. Det ene gjelder beskrivelsen av det som skjedde rundt karikaturesaken i vinter, og vi kan ha en litt ulik oppfatning av hvordan Norges rolle var der i forhold til kommunikasjonen med enkelte miljøer i den muslimske verden. Jeg skal ikke gå inn på det. Det andre er det som så vidt var oppe i min replikk til saksordføreren tidligere. Det sies i merknaden at «de kulturelle og kunstneriske møteplassene (...) i Norge må styrkes». Det kan godt være. Vi vil mene at det kanskje ikke er en sak som hører hjemme i utenrikskomiteen, og at den går utover det som var intensjonen i forslaget. Derfor har vi valgt å ikke ta del i den. Samtidig sier vi i avsnittet foran at det er viktig at man har møteplasser her hjemme. Mela-festivalen er positivt beskrevet, og den oppfatningen deler vi. Så uenigheten er kanskje ikke så veldig stor. Jeg har behov for å understreke det, selv om det nok vil være i andre fora enn utenrikskomiteen denne type aktiviteter og arrangementer må finne sin støtte, i hvert fall økonomisk støtte, hvis det er snakk om det.

Avslutningsvis vil jeg igjen si at hvis vi kan få dette inn i former som er beskrevet, tror jeg vi er et stykke på vei til i hvert fall å bedre den dialog som er helt nødvendig.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gunn Berit Gjerde (V) [10:56:17]: Framstegspartiet har ein merknad om, og Høglund tek det opp igjen no i innlegget sitt, at dei er skeptiske til ein del styresmakter, spesielt dei som ikkje tek det så nøye med grunnleggjande menneskerettar, og til samarbeid med dei. Dei hevdar derfor at ein må samarbeide eller skape ein dialog med slike land, då hovudsakeleg med opposisjonelle grupper. Men skal ein kunne påverke slike styresmakter som det er snakk om her, må ein på ein eller annan måte finne ei kommunikasjonsform, og ein total isolasjon får ofte den motsette effekten av det ein ønskjer. Regimet forskansar seg og strammar grepet på eige folk endå meir. Ser ikkje

Framstegspartiet denne faren dersom ein ikkje skal samhandle med desse styresmaktene på ein eller annan måte?

Venstre ønskjer ikkje å vere med på å gje legitimitet til slike regime, men vil vere med og opne kanalar for å påverke også i desse landa.

Morten Høglund (FrP) [10:57:33]: Jo absolutt, og det som det blir referert til her, er dilemmaer, reelle dilemmaer, som det er vanskelig å gi noe fasitsvar på. Samtidig vil vi mene at det vil gå grenser, det må gå grenser. Jeg understreket i mitt innlegg behovet for å ha kontakt og dialog med disse samfunnene på ulike plan, men kontakt med myndighetene i enkelte tilfeller mener vi er svært vanskelig. Vi har i dag fra norsk side valgt å avstå fra den type kontakt i forhold til f.eks. Burma, noe det er allmenn og bred enighet om. Men jeg vil mene at her må man ta land for land. Politikken vil kunne variere også over tid, og hva som er god og fornuftig politikk for å få disse landene til å endre seg og bli konstruktive partnere og overholde menneskerettigheter osv., er det ikke gitt å ha den endelige løsning på til enhver tid.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Finn Martin Vallersnes (H) [10:58:36]: Jeg vil også understreke at det er stor enighet om fellesmerknaden som det er redegjort for her, og vil også slutte meg til dem som sier at det er et viktig tema som, fortjenestefullt, er tatt opp av forslagsstillerne.

Utviklingen, eller manglende utvikling, i enkelte muslimske land bekymrer mange av oss, og i håndteringen av dette er det viktig å være klar på egne verdier og prinsipper samtidig som vi stimulerer og samarbeider med moderate krefter i disse landene for å styrke dem. Da er samarbeidet med enkeltmennesker, frivillige organisasjoner, politiske partier og næringsliv vesentlig. Som flertallet går inn på, er folk til folk-samarbeidet viktig, og da er særlig barn og unge vesentlige deltakere.

Når Høyre til tross for denne betydelige enigheten har en såpass lang særmerknad her, er det fordi vi har ønsket å vektlegge en del forhold i tillegg som belyser noe av problemstillingen i den brede kontaktflaten en må ha med disse landene. For det første vil jeg peke på at den muslimske verden er stor, og den er mangfoldig. Den kjenetegnes ved betydelig spredning når det gjelder politiske, sosiale, økonomiske og kulturelle tilstander. I noen muslimske land er det betydelig politisk frihet, pressefrihet, en viss grad av markedsøkonomi og åpne grenser, mens andre er preget av politisk undertrykking, korrupsjon og lukkede planøkonomier.

Etter vår mening er behovet for en åpen dialog størst med sistnevnte gruppe, nemlig de som er kommet kortest – men desto mer krevende å gjennomføre. Her tror jeg kanskje vi skiller oss litt fra synspunktet til Fremskrittspartiet. Det er klart det er regimer hvor en ikke ønsker å gå inn i kontakt i det hele tatt, men vi skyver kanskje grensen noe lenger enn det Høglund har gitt uttrykk for.

Så er det det at skal vi få effekt av vår innsats, vil det være vesentlig å gjøre dette i et samspill med andre land,

helst innenfor en multilateral ramme. I den sammenheng vil jeg bare kort peke på at det pågår arbeid f.eks. i EU som en kan slutte seg til.

Samtidig er vi opptatt av at satsing på organisasjoner og miljøer som er vennligsinnet mot Norge, som en skulle kunne ønske, demmet opp for mer ytterliggående krefter i de samme landene – det er kanskje litt blåøyd å tro sånn uten videre. Det ble vel aktualisert og vist i forbindelse med angrepene på ambassadene både i Damaskus og Teheran tidligere.

En må i dette arbeidet være oppmerksom på at potensialet for NGO-er og politiske partier i mange muslimske land er svært begrenset. Vi mener at en skal være ganske klar på hva en går inn i hvis en vil samarbeide med muslimske miljøer som er grunnleggende uenig med oss i en rekke saker. Men på den annen side mener vi at det er feil bare å snakke med dem som er enig med oss fra før. Og når vi går inn i disse vanskelige dialogene, må vi gjøre det på en måte som i det minste skaper en gjensidig respekt, selv om det er stor uenighet.

Vi har i merknaden vår pekt på en del områder som vi synes er vesentlige. Noen har vært nevnt av andre talere før meg. Det gjelder media, utveksling av journalister, det gjelder innen idrett, og det gjelder også å forsterke en del av den kunnskapsoppbyggingen som allerede pågår innen utenriktjenesten, forsvaret og andre offentlige organer samt bedrifter og frivillige organisasjoner. Der er det et potensial allerede som kan bygges videre ut, og som vi kan trekke på i disse sammenhengene også.

Vi er kjent med at Utenriksdepartementet i flere år har gjennomført menneskerettsdialoger med land hvor det politiske systemet skiller seg betydelig fra vårt eget. Vi har klart å gjennomføre det. Det bør kanskje prøves ut i flere land, også i den muslimske verden.

Jeg er grunnleggende tilhenger av dialog. Vi vet fra meningsmålinger utført av UNDP at et markert flertall i de arabiske landene ønsker seg en demokratisk styreformutvikling. Jeg tror det er helt avgjørende å gå videre med dialog, først og fremst for å styrke de moderate kreftene i disse landene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Trine Skei Grande (V) [11:04:01]: Jeg har bare lyst til å gi representanten Vallersnes muligheten til å utdype hva han egentlig mente. Jeg har selv jobbet med ungdomsprosjekt der de mest ekstreme og de minst ekstreme både på israelsk og palestinsk side, i ungdomspartiene, f.eks., satte seg ned sammen og jobbet for felles plattformer når det gjelder menneskerettigheter. Det gjorde vi da vi var 15 år yngre enn vi er nå. Det var stort sett bare ungdomspartier rundt bordet.

Representanten sa at dette var et veldig vanskelig minnefelt. Det kan det nok være, men ikke så vanskelig at jeg ikke tror at unge mennesker kan klare å bevege seg inn i det. Så jeg vil egentlig bare spørre representanten om han kan utdype hva han mener er det farlige ved å opprette dialogen.

Finn Martin Vallersnes (H) [11:05:05]: Jeg har ikke sagt at det er farlig med dialog. Men jeg har sagt at det er krevende, særlig hvis man gjør det jeg tror er nødvendig, nemlig etter hvert å tilnærme seg også dem som er uenig med oss. Det er alltid lett å snakke med dem som er mest enig med oss. Hvis vi virkelig ønsker å påvirke utviklingen i disse landene, må vi vel også inn i en dialog med dem som er mer uenig med oss. Det er mer krevende, ikke minst fordi vi, hvis vi skal få det til, i dialogen må vise at vi tross alt har respekt for dem, og at respekten er gjensidig, selv om vi er uenige.

Så jeg tror ikke det er noen uenighet mellom representanten Skei Grande og meg om dette. Men jo mer man kommer i inngrep med de kreftene vi helst vil motvirke, jo mer utfordrende blir oppgaven.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Jon Lilletun (KrF) [11:06:15]: Det er ikkje svært mange månader sidan vi både dag og natt hadde brente norske flagg og angripne ambassarar på netthinnene. Det illustrerer på ein måte dei utfordringane vi står overfor.

Det viste seg at Noreg hadde ein beredskap. Noreg hadde hatt ein Oslo-koalisjon som gjorde at ein faktisk ganske raskt var i stand til å få til ein dialog med dei forskjellige aktørane her i Oslo og i Noreg, og dei kunne gå inn og gjere ein jobb internasjonalt og i forhold til Noreg. Det har vore ein del skuldingar om at dei var for naive og for ettergjevande.

Men etter mitt syn gjorde dei det beste dei kunne i ein svært vanskeleg situasjon. Eg trur grunnen til at vi kom betre frå dette enn t.d. Danmark, var at vi hadde bygd opp og hatt denne beredskapen over minst ti år.

Eg trur at å bygge den typen beredskap i breie grupper, og starte med barn og ungdom, slik Anne Margrethe Larsen og Trine Skei Grande peikar på i forslaget, er ein svært god idé. Det er ingen annan veg til større forståing – ikkje einigheit, men større forståing – enn at ein blir kjend med kvarandre sine reelle standpunkt, og at ein i tillegg lærer å respektere at ein har forskjellige standpunkt.

Eg er einig i mykje av det som står i særmerknaden frå Høgre, men eg synest i grunnen det meste var godt sagt i fleirtalsmerknaden og med saksordførarens penn, og eg står difor heilt og fullt bak det.

Eg trur det er viktig at Utenriksdepartementet og andre norske offentlege organ no følgjer opp det som ligg i dette framlegget, og at det som er fleirtalsinnstillinga her, på ein god måte blir sett ut i livet. Høyringa viste at vi har svært mange som allereie har kompetanse, og då må vi bruke den kompetansen.

Vi skal erkjenne at naivitet kan vere eit problem, og vi skal nok i større grad tole seie høgt ein del ting som vi kanskje ikkje har vore flinke nok til å seie. Når det gjeld t.d. karikaturar, har vestlege media no samla inn dokumentasjon på kva typar karikaturar som vert brukte i muslimske miljø i høve til først og fremst jødar, men òg kristne, og det er klart at dei ikkje står noko tilbake for dei karikaturane som vart framstilte i norske og danske media. Vårt svar må vere at vi ikkje vil at nokon skal trække på

nokon sine heilage symbol, anten symbola er islamske, kristne eller jødiske. Det må ikkje bli slik at vi seier at sidan dei gjer det òg, kan det ikkje vere så farleg om vi gjer det. Det er ein dårleg veg å gå vidare på.

Eg vil avslutte med å takke dei to forslagsstillarane for at dei kom opp med forslaget, og eg ser fram til at den norske forvaltninga, i samarbeid med dei partane som er nemnde her, kan føre dette vidare. Eg er heilt einig med representanten Vallersnes i at det ikkje finst nokon annan veg enn dialog for at verda skal gå framover.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [11:11:49]: Jeg er glad for at vi gjennom komiteens behandling av dette Dokument nr. 8-forslaget kan si at det er en stor grad av enighet om det som ble konklusjonen, og jeg vil gi ros til saksordføreren for å ha ført i pennen et godt stykke arbeid. Men dette Dokument nr. 8-forslaget må forhåpentligvis kunne ses som et avsluttende kapittel i karikaturensaken og den turbulens som fulgte i kjølvannet av den.

La oss bare med en gang innrømme at i det kulturelle og religiøse mangfoldet vi har i denne verden, finnes det en del sensitive symboler som vi bør være oppmerksom på, og som vi skal ha stor respekt for.

Representanten Morten Høglund antydet at det er en del lokale ting i denne saken som kanskje ikke hører hjemme i utenrikskomiteen. Det kan så være, men selv er jeg som medlem av utenrikskomiteen også et lokalsamfunnsmenneske, og jeg føler et medansvar for det som skjer i mitt lokalsamfunn. Nå har debatten hittil naturlig nok hatt en vinkling mot de store muslimske samfunnene ute, og jeg skal komme tilbake til det på slutten av mitt innlegg, men jeg vil fokusere litt på det som har skjedd hos oss selv.

I den hektiske perioden som vi var inne i, med en medieopphetet situasjon, var det røster som hevdet at vi måtte være sterke i kravet om større respekt for en grunnleggende rettighet som ytringsfriheten. Egentlig er det ikke vanskelig å være enig i utsagnet, men samtidig bør vi stoppe opp og minne oss selv på at den prosessen som har endt opp i ytringsfrihetens status, har vært langvarig i vårt samfunn. Og – du store tid – til tider har den vært kontroversiell. Så vi har gått en lang vei dit vi har kommet i dag.

La oss nå være så tolerante at vi sier at mange av våre nye landsmenn som kommer fra diktaturer, fra stater som har sterke føderalistiske trekk, og fra unge demokratier i utvikling, ikke har den ballasten med seg. Det vil være å gå vel langt å forlange at disse menneskene, etter kortere eller lengre tids opphold i vårt land, skal ha den samme innsikt, den samme respekt og forståelse for ytringsfrihetens fundamentale innslag og posisjon i vårt samfunn. Det har – for å si det igjen – tatt oss generasjoner å bygge opp. Det betyr ikke at man skal være ukritisk til en del av de ytringsformene som ble tatt i bruk i billedstriden. Men viktigere enn det er – som mange har vært inne på – at vi har en konstruktiv dialog med våre landsmenn her og gjennom det kan skape en atmosfære som gir grobunn for forståelse og respekt for de verdier som vårt samfunn er bygd på.

Så til forslaget, som kanskje kan oppfattes å få en litt ufortjent skjebne ved at det blir lagt ved protokollen. Men som andre har sagt, er det veldig viktig at dette ble tatt opp. Forslagsstillerne har gjennom den prosessen vi har gått igjennom, lagt fram for oss en god oversikt over de allerede solid etablerte dialogfora vi har nettopp mot muslimske land. Og det er viktig at vi styrker dem. Jeg tror vi kan si at det at Norge etter en helhetlig vurdering kom relativt bra ut av denne situasjonen – da velger jeg å se med milde øyne på det som dessverre skjedde i Damaskus og Teheran – er nettopp på grunn av det etablerte systemet. Hvis vi i tillegg, igjen som en frukt av dialog, kan bringe erfaringer ned til våre lokalsamfunn og sette i gang en positiv prosess der, har vi lært noe meget viktig.

Anne Margrethe Larsen (V) [11:17:30]: Venstres forslag om et utvekslings- og samarbeidsprogram mellom muslimske land og Norge bygger på en grunnfestet tro på dialog. Dialog kan bidra til å rydde opp i fordommer og misforståelser eller rett og slett ren uvitenhet. Gjennom dialog kan vi bygge gode relasjoner mellom mennesker, endre deres holdninger og styrke demokratiske og menneskerettslige verdier. Dialog er en utrolig kraft!

Noen har hevdet at dialog skal stå i motsetning til tydelighet og klare verdier, men vi trenger dialog framfor konfrontasjon. Det er Venstre enig i. Dialog forutsetter at man vet hvor man står og hvilke verdier man vil fremme. Det er slett ikke uttrykk for svakhet eller ettergivenhet, tvert imot. Uten vilje til å snakke sammen menneske til menneske, kan en konfrontasjonslinje bli selvforsterkende og i verste fall øke omfanget av fordommer, vold og terrorisme.

Dette forslaget ble svært aktuelt etter at de berømte karikaturtegningene ble offentliggjort i enkelte aviser tidligere i år. Som vi alle husker, ble det svært sterke reaksjoner flere steder i den muslimske verden. Men ideen til forslaget ble fremmet før karikaturtegningene kom i fokus. Dette vil jeg gjerne understreke, fordi forslaget ikke bærer i en enkelt sak eller begivenhet, men i et generelt problem som vi står overfor. Den vestlige og den muslimske verden trenger å jobbe med å styrke samarbeidet mellom enkeltmennesker, frivillige organisasjoner, politiske partier og næringsliv. Utdanning er et viktig element i dette samarbeidet, noe som gjør at det bør omfatte elev-, student- og forskerutveksling.

Videre er det av stor betydning at norske partier får flere søsterpartier i den muslimske verden. Mange av de internasjonale partiorganisasjonene har søsterpartier i mange land, men få eller ingen fra denne delen av verden.

Frivillige og ideelle organisasjoner som ønsker å bygge relasjoner til den muslimske verden, bør dessuten få ressurser til det. I forslag til revidert budsjett har Venstre derfor foreslått midler til samarbeidsprogram. Barne- og ungdomsorganisasjoner må også få hjelp til å knytte nærmere bånd med muslimske søsterorganisasjoner.

Enkelte kommentarer til forslaget går på at det bør avgrensnes til noen få land, og at det bør rettes inn mot opposisjonelle grupper. Venstres intensjon var ikke å tre slike begrensinger ned over forslaget. Det avgjørende bør være

at man ser et sterkt engasjement hos seriøse norske aktører. Videre bør man se et betydelig potensial for et fruktbart samarbeid med egnede partnere i den muslimske verden.

I et brev til utenrikskomiteen av 8. mars 2006 skrev utenriksministeren at Regjeringen er positiv til å vurdere behovet for en ytterligere styrking av våre forbindelser med muslimske land. Det framholdes som en overordnet utenrikspolitisk utfordring å fremme en utvikling i den muslimske verden som ikke bidrar til at avstanden til Vesten oppleves som økende. Utenriksministeren er imidlertid ikke overbevist om at offentlige besøks- og utvekslingsprogram er veien å gå. Han peker på eksisterende kontaktflater som kan styrkes uten å gå veien om et særlig offentlig utvekslingsprogram.

Til det vil jeg si at Venstres forslag er tenkt som et supplement til det eksisterende – og en katalysator for ny kontaktvirksomhet. Støtten er først og fremst tenkt rettet inn mot dem som har gode ideer, men som mangler ressurser til å sette dem ut i livet. Venstre ønsker at disse aktørene skal delta i denne dialogen med den muslimske verden, gjerne i folk til folk-samarbeid. På denne måten kan vi bidra til en større bredde og dybde i dialogen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:22:32]: Jeg skal være kort. Jeg synes det har vært en god og interessant debatt.

Jeg vil berømme forslaget og intensjonen bak det. Jeg har som representanten Larsen nå viste til, i et brev uttalt meg om forslaget. Vi skal studere komiteens innstilling nøye og ta med oss inntrykkene fra debatten. Jeg synes det er veldig positivt at alle partier – jeg synes nyansene her ikke er det vesentlige – gir uttrykk for og vektlegger betydningen av disse kontaktene. Vi vil følge dette opp.

Jeg vil særlig trekke fram det representanten Lilletun snakket om, nemlig beredskapen. Dette er litt som en forsikringspolise, tror jeg. Det er viktig mens vi har det, av mange forskjellige grunner. Men det er særlig viktig å ha hatt det når det kommer behov. Vi merket vel, som representanten Lilletun sa, under de mest opphetede delene av karikaturstriden at vi hadde gode kontakter å trekke på. Vi var ikke rådløse om hvor vi skulle henvende oss. Det å få et bredere nettverk tror jeg er viktig.

Jeg vil bare til slutt, fordi det er framme i vår aktuelle debatt nå også, nevne at jeg er litt skeptisk til begrepene «muslimske land» og «den muslimske verden», for jeg er ikke helt sikker på hva som menes med det. Jeg tror tendensen til å dele verden inn i muslimer og kristne lett bringer oss over til «de» og «vi» og i retning av den teorien som ligger der ute om at det er en «clash of civilizations». Det finnes altså mange mennesker med muslimsk tro som ikke lever i muslimske land eller den muslimske verden, og det finnes mange mennesker med kristen tro som lever i det man da ville definere som et muslimsk land. Iran, som vi skal snakke om senere i dag, er ett eksempel, og vi har Tyrkia som et annet. Det er temaene, å kunne ha dialog om ytringsfrihet, organisasjonsfrihet, menneskerettigheter og rettsstat i et bredt spekter med mange ulike land,

jeg mener vi skal forfølge, og definisjonen «den muslimske verden» kan lett bringe oss på villspor.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Trine Skei Grande (V) [11:25:15]: Det har vært en fin debatt, og jeg vil også gjerne takke saksordfører for veldig fin jobbing.

Det dette i bunn og grunn handler om, kan symboliseres ved følgende to historier:

Toppen Bech har sending fra Baroniet i Rosendal, og går inn i 1700-tallsbiblioteket – dannelsens høyborg på den tiden – og kikker på bøkene, de bøkene alle hadde lest på den tiden. Den første boken hun plukker ut av hylla, er Koranen. Det dannede mennesket av 1700-tallet hadde lest Koranen.

Historie 2: En venn av meg som er professor i sosiologi på universitetet i Kairo, tar taxi fra Kairo til Alexandria. Han setter seg inn i drosjen, og på vei ut av Kairo er det trafikkaos. Da sier taxisjåføren hans, som egentlig er en godt utdannet, egyptisk, voksen ung mann: Uff – det er slik trafikkaos. Hvis alle hadde vært gode muslimer, hadde det ikke vært trafikkaos. Så sier sosiologiprofessoren: Har du vært i Europa noen gang? Nei, han hadde aldri vært i Europa. Tror du alle i Europa er gode muslimer? Nei, alle i Europa er hedninger. Tror du at det bare er trafikkaos i Europa da? – Det ble helt stille – og det var helt stille helt til bilen kom til Alexandria. Da han gikk ut av bilen, sa han til sosiologiprofessoren: Du har bare forvirret meg med denne turen, du!

Det sosiologiprofessoren oppsummerte dette som, var at i hans oppvekst var de fleste unge menn i Egypt på ferie til Paris og på ferie til London. De hadde venner i England, de hadde venner som hadde studert i Frankrike, de hadde alle en oppfatning av hva dette var.

Hver måned reiser det 14 000 nordmenn på ferie til Egypt. Hvor mange av dem har snakket med en egypter på ordentlig når de kommer hjem? Det er ikke mange. Det dette egentlig er snakk om, er at samme hvor gode kommunikasjonslinjer vår utenriksminister har med statsledere i andre land, er det faktisk folk til folk-samarbeid som er det som bygger ned konflikter. Det er faktisk forståelsen av hverandres liv som er det som bygger ned konflikter. Det er det å ha noen venner i Paris, noen venner i Kairo og noen venner man har møtt i London – det er det det er snakk om. Det får man bare til med folk til folk-samarbeid, studentutveksling, kommunikasjon mellom ungdomspartier, kommunikasjon mellom partier, ungdomsorganisasjoner som setter seg ned og snakker om hva ytringsfrihet og menneskerettigheter er, ungdomsorganisasjoner som synes det er spennende å reise til Egypt og besøke et universitet der, eller som faktisk synes det er spennende å jobbe med kvinneorganisasjoner i Marokko. Det er det dette forslaget egentlig bunner i.

Forslaget ble laget lenge før striden om karikaturtegnene, og bunner egentlig i en historie om en egyptisk sosiologiprofessor på taxitur til Alexandria. Det er det som egentlig er bakgrunnen for at vi fremmet forslaget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7. (Votering, se side 2552)

S a k n r . 8

Interpellasjon fra representanten Trygve Slagsvold Vedum til utenriksministeren:

«1. mai 2006 var det tre år siden George W. Bush erklærte krigen mot Irak som over. Norge besluttet å ikke støtte angrepet på Irak. Tre år etter er det politiske Norge samstemt i at dette var en riktig beslutning. Daværende partiledelse i Fremskrittspartiet støttet angrepet på Irak og har, etter det jeg kjenner til, fortsatt ikke endret sitt standpunkt. Den spente situasjonen vi i dag ser i Iran, har likhetstrekk med situasjonen vi hadde i forhold til Irak før krigen. Det var en bred folkelig og politisk debatt som la grunnlaget for Norges standpunkt i forhold til krigen i Irak.

Hvordan vurderer utenriksministeren dagens situasjon, og videre de vurderinger en bred folkelig og politisk bevegelse hadde i forkant av krigføringen i Irak?»

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:30:23]: Jeg ønsker å begynne denne debatten med å ta et kort tilbakeblikk. Det norske storting har stolte tradisjoner. Den 5. mars 1890 vedtok Stortinget å be kong Oscar, som etter Grunnloven kunne åpne krig og slutte fred på Norges vegne, om å la internasjonale domstoler dømme i strider mellom Norge og andre land. I den vedtatte adressen het det bl.a.:

«Mere og mere staar Krig for den almene Bevidsthed som en Levning af Fortidens Barbari og en Forbandelse for Menneskeslægten».

Kong Oscar og Riksdagen avviste framlegget.

Stortinget var i sin samtid en svært radikal nasjonalfor-samling. Stortinget markerte seg som en pådriver for internasjonal voldgift og mekling.

Gjennom hele 1900-tallet markerte Norge seg som en forsvarer av folkeretten og en pådriver for fredsmekling og fredelige løsninger i internasjonale konflikter. Norge har med skiftende regjeringer arbeidet aktivt for et sterkere FN som eneste legitime institusjon for vedtak om maktbruk.

Fredsørsla har over tid stått sterkt i Norge. Vi har vært og er opptatt av et sterkt FN, og vi er stolte av at vårt land årlig deler ut Nobels fredspris.

Min vurdering er at det var en bred folkelig og politisk debatt med forankring i solide historiske røtter som la grunnlaget for Norges standpunkt i forhold til krigen i Irak. Som ungdomsleder i 2003 merket jeg personlig hvor sterkt engasjement mange hadde i forhold til kampen mot krig. Jeg reiste rundt på videregående skoler, og i klasse etter klasse var det samstemt engasjement og alvor som preget samtalene. Det var ikke bare ungdom som engasjerte seg i debatten; det var en bred folkelig allianse, både geografisk og organisasjonsmessig. Det var store demonstrasjoner med tusenvis av mennesker rundt om i hele landet, som mobiliserte for fred og mot krigens barbari. Den brede mobiliseringen fant sted i land etter land, og milli-

oner tok gatene i bruk. Når jeg ser saken i ettertid, er min vurdering at den brede folkelige mobiliseringen viste vei for politiske ledere både i Norge og ute. Det ble vist ledelse av folket, mer enn av politikere, en ledelse som gjorde at bl.a. Norge tok et klokt standpunkt i forhold til krigen i Irak.

Mai 2006 har vært en terrormåned. Det har vært en av de verste månedene vi har hatt i Irak siden krigen startet. Flere titalls mennesker dør hver dag. Det er stadig nye bilbomber og selvmordsaksjoner. Det er aksjoner som rammer blindt. De rammer sivile, de rammer kvinner, og de rammer barn.

Antall drepte irakere etter krigens start er over 30 000 mennesker, ifølge nyhetskilder. Antall drepte amerikanske soldater er omtrent 2 500. Det gjør meg vondt å bruke omtrentlige tall, for bak hvert eneste ligger det en historie og et stort tap for noen. Dette er meningsløst høye tall, og spesielt når vi vet at krigen ble startet på gale forutsetninger og på tross av massiv motstand.

Flere begrunnelser ble brukt for krigen. Begrunnelse nr. 1 var masseødeleggelsesvåpen. Det har man ikke funnet. Tidligere utenriksminister Powell har selv gitt uttrykk for hvor feil han tok da han informerte Sikkerhetsrådet. Hovedbegrunnelsen viste seg å være feil. USA lot ikke inspektørene arbeide ferdig før krigen ble satt i gang. I ettertid har det kommet fram at president Bush hadde en samtale med statsminister Blair i januar 2003 der han sa at USA ville angripe uansett.

Begrunnelse nr. 2 var at fronten mot Irak skulle være en del av den internasjonale kampen mot terror. Resultatet av krigen til nå har vært mer terror. Min påstand er at de som har vunnet på krigen, er de som ble brukt som en av begrunnelsene for krigen, nemlig ytterliggående terrororganisasjoner. Irak har blitt en rekrutteringsbase og propagandamessig slagmark for Al Qaida og deres venner. Vi er daglig vitne til nye terroraksjoner.

Begrunnelse nr. 3 som ble brukt, var spredning av demokrati og menneskerettigheter. I dag virker dette målet helt absurd i forhold til den situasjonen man har opplevd. Vi har ikke fått på plass stabile styringsforhold. Det er med undring jeg leser de naive vurderinger som ble foretatt, om hvordan man skulle få et demokrati på plass. Vi har vært vitne til de groveste brudd på menneskerettighetene i Abu Ghraib-fengslet. Den hendelsen som har rystet mest de siste dagene, er massakren av 24 sivile irakere i byen Haditha. I The Guardian den 29. mai ble kongressmannen John Murtha sitert på at denne hendelsen er verre for USA enn Abu Ghraib-hendelsene.

USA er en viktig alliert for Norge, og de er særdeles viktige i internasjonal politikk. Noe av det tapet som jeg frykter mest i forhold til situasjonen i Irak, er hvordan krigen og enkelthendelser bidrar til å undergrave arbeidet for å styrke menneskerettighetene, og hvordan kampen mot terror har bidratt til å undergrave det universelle og absolute forbudet mot tortur. USA burde hatt en ledende rolle i å styrke menneskerettighetene, men nå bidrar de dessverre til å svekke dem.

Som presidenten forstår, er jeg fortvilet over hvordan situasjonen i Irak har utviklet seg, og hvor rett vi som

fredsaktivister fikk. Men det gir håp at jeg ser at flere og flere som ønsket krig, er mer ydmyke i forhold til de vurderinger som har blitt gjort.

I mai 2003 ble krigen pompøst erklært som vunnet av president George W. Bush. Her hjemme var representanten Carl I. Hagen ute allerede våren 2003 og mente at vi som var motstandere av krigen, burde se hvor feil vi tok. Han oppfordret oss til å innrømme at vi tok feil, og han bad oss som hele tiden hadde vært så negative, om å være ydmyke. Jeg håper at Fremskrittspartiet i denne debatten vil være ydmyke. Fremskrittspartiet støttet krigen. Per Ove Width sa at vi burde sende styrker til angrepshæren. Fremskrittspartiet vil stå seg på å innrømme at de tok feil i forhold til sine vurderinger. Både Bush og Blair har tatt selvkritikk for deler av de tingene som har gått galt. I dag oppfordrer jeg Fremskrittspartiet til å komme med en beklagelse.

Senterpartiet advarte helt fra oppkjøringen til konflikten mot det som var i ferd med å skje. Vi fryktet at en okkupasjon mot et land med 25 millioner innbyggere, med forskjellige etniske og religiøse retninger, kunne skape ustabilitet i en hel region, og at faren for en borgerkrig ville være overhengende. Vi demoniserte ikke USA, men vi sa tydelig fra om det vi anså som en feilslått politikk. Heldigvis ble det et bredt politisk flertall i Norge som sa nei til krig.

I de siste månedene har vi sett at ordbruken mellom Iran og spesielt USA har vært sterk. Men jeg ser med glede at et samlet politisk Norge – fra ytterste venstre til ytterste høyre – har vært helt entydig i sin avvisning av bruk av politisk makt. Jeg er glad for den utviklingen vi ser i den norske politiske debatten i forhold til bruk av makt, og at vi lærer av tidligere feil.

Jeg har lyst til å slutte der jeg begynte, med stortingsvedtaket fra 1890:

«Mere og mere staar Krig for den almene Bevidsthed som en Levning af Fortidens Barbari og en Forbandelse for Menneskeslægten.»

Dessverre har det vist seg å være like aktuelt i dag.

Jeg ser fram til å høre utenriksministerens vurdering av problemstillingene jeg har ønsket å reise med denne interpellasjonen.

S i g v a l d O p p e b ø e n H a n s e n hadde her teke over presidentplassen.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:38:28]: Interpellanten reiser et stort og viktig spørsmål, og ti minutter er kort tid. La meg derfor vise til at Stortinget drøftet situasjonen i Irak i forbindelse med redegjørelsene her i november og i februar, og forholdene i Iran har blitt drøftet under tidligere interpellasjonsdebatter.

Først om vår holdning til situasjonen i Irak og et raskt tilbakeblikk: I Norge som i andre land var det et stort engasjement i forkant av krigen. I hovedtrekk sammenfalt regjeringspartiernes standpunkt med daværende regjeringens holdning. Vi mente at det ikke forelå et tilstrekkelig folkerettslig grunnlag for å gå til militær aksjon mot Irak. Det var ikke fattet et vedtak om dette i FN's sikkerhetsråd. I til-

legg mente vi at mulighetene for fredelig avvæpning av Irak gjennom våpeninspeksjonene ikke var uttømt.

Den tid som har gått, og det vi nå vet om masseødelegelsesvåpen som ikke fantes, har bekreftet at det var et riktig standpunkt. Uttalelsene som har kommet i det siste fra bl.a. amerikansk og britisk hold, vitner om at en ny forståelse er i ferd med å synke inn, også hos dem som ledet an i invasjonen. Det ble foretatt politiske feilvurderinger og kritikkverdige handlinger i forbindelse med invasjonen. Statsminister Blair har framhevet at den største feilen var å sette helt ut av spill den eksisterende administrasjonen. Det skapte et maktvakuum som senere ble fylt av stridende grupper. President Bush har påpekt at den største feilen var den grove fangemishandlingen i Abu Ghraib-fengslet, noe Norge skarpt har tatt avstand fra, og som vi ved flere anledninger har tatt opp med amerikanerne. Vi har understreket at slik fangebehandling er helt uakseptabel.

Den siste tidens avsløringer av at amerikanske soldater kan ha drept uskyldige sivile i Irak, er også dypt tragiske og fullstendig uakseptable. Disse graverende hendelsene er en bekreftelse på hva som følger av krig, kaos og gruppeatferd i konflikt. Hendelsene må fram i lyset og tjene som ny lærdom av gamle sannheter. De ansvarlige må stilles til ansvar.

Vel så alvorlig er selve invasjonen og bruken av massiv makt på tvers av folkeretten.

Vi må nå se framover, og vi må trekke lærdom.

Saddam Hussein og hans regime er historie. Irak har fått en ny folkevalgt regjering, som har gjort det klart at dens framtidige grunnlag er folkestyre og demokratiske verdier. Det er positivt. Utfordringene står i kø for den nye regjeringen, for en hardt prøvet befolkning og for regionen. Det gjelder særlig å styrke sikkerheten, som er en absolutt forutsetning for å bygge et demokratisk samfunn. Dannelsen av en regjering er et viktig skritt i demokratiseringsprosessen. Den inkluderer nå representanter fra alle de største folkegrupper og religiøse retninger og et lite, men like fullt viktig innslag av kvinnelige medlemmer. Det er avgjørende at man nå får besatt innenriks- og forsvarsministerstillingene med personer som har et bredt folkelig tillitsgrunnlag.

Det er bekymringsfullt at den sekteriske volden i Irak igjen ser ut til å øke. Dette etterlater dype sår som det vil være meget krevende å lege. Det internasjonale samfunnet og Norge må fortsatt bidra til gjenoppbyggingen av landet. Hoveddelen av vårt bidrag til gjenoppbygging, utvikling av irakiske institusjoner og grunnlovs- og valgprosesser er blitt kanalisert gjennom et multilateralt flegiverfond, administrert av FN og Verdensbanken. Vi har også inngått et samarbeid med irakiske myndigheter innen petroleumssektoren. Alt i alt har vi i perioden 2003–2006 bidratt med 542 mill. kr til gjenoppbyggingen.

Norges humanitære innsats kanaliseres i hovedsak gjennom frivillige organisasjoner. Vi har f.eks. gitt støtte til Kirkens Nødhjelps vann- og sanitærprosjekt og Norsk Folkehjelps mineryddingsprogram. De humanitære organisasjonene har svært krevende arbeidsvilkår. Når – og

om – disse bedres, vil disse organisasjonenes innsats kunne utvides.

Også oppbyggingen av en sivil politistyrke basert på demokratiske prinsipper er viktig. Vi har allerede avholdt fem kurs for irakiske politiledere, med vekt på politiets rolle i et demokratisk samfunn, ledelse og administrasjon, menneskerettigheter og kvinner i politiet. Denne opplæringen vil bli videreført. Regjeringen avviklet oppdraget til de norske stabs- og opplæringsoffiserene i Irak. Oppbyggingen av irakiske sikkerhetsstyrker etter demokratiske prinsipper støttes nå gjennom vår vertskapsrolle for NATO-hovedkvarteret i Stavanger og gjennom økonomisk støtte til NATOs opplæring inne i Irak.

Så til nabolandet Iran. Det er positivt at USA nå viser vilje til å gå i direkte diplomatisk dialog med Iran om landets kjernefysiske program. Med dette konstruktive utspillet har USA beveget seg betydelig for å bidra til en løsning. Det er viktig at Iran nå følger opp den amerikanske invitten på en positiv måte. Den nye holdningen fra amerikansk side er et gjennombrudd. USA har stilt som betingelse for den direkte kontakten med Iran at landet stanser anrikningen av uran. Dette er i tråd med tidligere krav fra det internasjonale samfunn.

EU vil, slik vi ser det, fortsatt spille en nøkkelrolle. Den tiltakspakken EU har lagt på bordet, er i så måte et vesentlig bidrag. Gjennom denne pakken vil Iran fortsatt ha mulighet til fredelig bruk av kjernekraft og oppnå nye økonomiske fordeler. Med amerikansk medvirkning vil pakken også kunne ivareta iranske sikkerhetsbehov. Dette mener jeg er et avgjørende element og en sjanse Iran må gripe. Med det amerikanske utspillet og tiltakspakken har Iran fått en ny sjanse. Alternativet til å gripe denne sjansen vil mest sannsynlig være sanksjoner.

Norge står sammen med det internasjonale samfunnet for å legge press på iranske myndigheter for at disse skal etterkomme IAEAs krav. Dette har vi gjort i direkte kontakt med landets politiske myndigheter og gjennom vårt arbeid som medlem i IAEAs styre. Irans atferd har reist berettiget tvil om landets egne hensikter. Denne tvilen kan bare Iran rydde til side. Det internasjonale samfunn må innrette seg slik at man letter en atferdsendring på iransk side. Dette må skje både ved å holde en dør åpen for samarbeid og utveksling og ved å vise vilje til fasthet dersom Iran velger en annen kurs.

Vi er urolige når det gjelder Irans intensjoner med det kjernefysiske programmet. Det er god grunn for denne uroen. Vi deler det internasjonale samfunns oppfatning om at Iran ikke må bli en kjernevåpenstat. Dette vil føre til en destabilisering i regionen, og ikke minst vil det være en undergraving av Ikkespredningsavtalen. Dette går ut over tilfellet Iran. I IAEAs resolusjon, som Norge støttet og var med på å vedta som medlem av IAEAs styre, understrekes betydningen av å skape en sone fri for masseødeleggelsesvåpen. Dette er betimelig og utvider perspektivet på hva dette handler om. Vi må unngå en utvikling som utløser et nytt våpenkappløp i en region som har så mye ustabilitet allerede.

Dessverre er det også urovekkende trekk ved utviklingen inne i Iran. Menneskerettighetssituasjonen er blitt for-

verret siden valget av president Ahmadinejad i fjor sommer. Regjeringen følger denne situasjonen nøye, og vi arbeider på flere måter for å påvirke iranske myndigheter til å bedre forholdene. I en kritisk dialog med Iran blir menneskerettigheter tatt opp i alle bilaterale samtaler og samarbeid vi har, og vi arbeider nært med nærstående land i felles EU-erklæringer og FN-resolusjoner.

Representanten Slagsvold Vedum stiller spørsmål om det er sammenlignbare trekk mellom Irak- og Iran-situasjonen. Jeg vil gi noen forsiktige refleksjoner til dette, for i utgangspunktet synes jeg man skal være varsom med å trekke for klare overføringer nå. Begge situasjonene utspiller seg i samme region, en region preget av store spenninger, og det dreier seg om to land, to oljeproduserende land, hvor det for begge lands vedkommende har vært eller er tvil om eksistensen av masseødeleggelsesvåpen. Vi er også i en situasjon hvor IAEA ønsker å fortsette sitt arbeid i Iran, slik de gjorde i Irak. Og begge sakene har vært eller er inne for FNs sikkerhetsråd. Begge situasjoner illustrerer betydningen av FNs og IAEAs rolle. I Irak vendte man disse to organene ryggen, med tragisk resultat. I tilfellet Iran må IAEA fortsatt få gjøre sitt arbeid, og FNs sikkerhetsråd må fortsatt være en hovedaktør.

Samtidig er det viktige forskjeller. Iran, som langt fra er et troverdig demokrati eller en rettsstat, er ikke en totalitær stat på samme måte som Irak var under Saddam Husseins styre. Det foregår en relativt åpen diskusjon i Iran, både i parlamentet og i mediene, selv om aviser kan bli stengt og journalister arrestert. Mens vi ofte omtaler makten i Iran som en monolittisk blokk, er bildet mer sammensatt, sivilsamfunnet mer mangfoldig. Det er viktig å holde kontakten med reformkreftene.

Det viktigste trekket ved tilfellet Iran som jeg vil vektlegge i dag, er at de aller fleste internasjonale aktører ønsker en politisk forhandlingsløsning. Det internasjonale samfunnet er nær sagt samstemt. De fem faste medlemmene av FNs sikkerhetsråd holder sammen, og sentrale EU-land arbeider aktivt for å få til enighet om en tiltakspakke. Slik var det ikke i oppløpet til Irak-krigen.

Det er bra og viktig at folk engasjerer seg mot krig. Dette engasjementet hadde en stor effekt på debatten om Irak i Norge og virket inn på det standpunkt som alle de politiske partiene, med unntak av Fremskrittspartiet, inntok. Sterkt folkelig engasjement for fred er en del av det norske demokratiet. På den måten er det en svært verdifull del av den norske beslutningsprosessen – før, nå og i framtiden.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [11:48:31]: Jeg takker for svaret.

Jeg synes det er positivt at statsråden vektlegger betydningen av det brede folkelige engasjement for de standpunkt som ble tatt i forkant av krigen i Irak, og at vi har felles virkelighetsoppfatning der.

Jeg er også fornøyd med at statsråden er så tydelig og klar når det gjelder Norges linje i forhold til situasjonen i Irak og det grunnlaget som var i forkant av krigen, og at han så tydelig tar avstand fra bruk av militærmakt på tross av internasjonal folkerett og FNs vedtak.

Det som jeg også synes er viktig i statsrådets svar som jeg hørte det nå, er at han løfter fram og tør være tydelig i forhold til en nær alliert og nær venn når det gjelder de menneskerettighetsbruddene vi har sett – dessverre for mange ganger – og at Norge, som har god kontakt med USA, klarer å synliggjøre hvor viktig det er at USA tar en annen rolle i framtiden enn den de har tatt de siste årene i forhold til menneskerettighetssituasjonen.

Når vi går over til Iran og den situasjonen som vi har der, så godtar jeg statsrådets svar. Jeg ser også at han vektlegger FNs og IAEAs viktige rolle. Han sier også at det er tragisk hvordan de internasjonale organisasjonene ble oversett i konflikten med Irak. Jeg er også glad for at det nå virker som at de er aktive aktører på banen, og at det er internasjonal samstemmighet om at det er de aktørene som skal dominere helt inn, og at det virker som det er bevegelse i forhold til situasjonen i Iran. Den debatten som vi har hatt i Norge også, synes jeg viser at man har fått større forståelse for viktigheten av å ha stabile internasjonale rettsforhold.

Jeg ser fram til videre debatt og vil følge debatten med interesse.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [11:50:35]: Jeg vil bare kort si at i arbeidet for fred og mot bruk av militærmakt ligger også et betydelig krav om politisk fasthet og evne til å ta i bruk de maktmidlene som det internasjonale samfunnet har utrustet seg med. Det er altså etter mitt skjønn viktig at man ikke kommer i en situasjon hvor arbeidet for fred og mot illegitim bruk av militær makt ender opp i det jeg vil kalle et slags pasifistisk uføre, der maktbruk ikke er en del av det internasjonale samfunns legitime virkemidler – når det trengs. Men det må altså følge visse prosedyrer for å ha legitimitet, forankring og varighet. Det er vel det vi har sett illustrasjoner på i tilfellet Irak. Jeg vil bare igjen vektlegge hvor viktig det er at det internasjonale samfunn nå står sammen om tilfellet Iran, og jeg synes at det er et håpefullt bilde. Jeg vil særlig få lov til å gjenta betydningen av det utspillet amerikanerne nå har kommet med, om å åpne for direkte forhandlinger med Iran. Det er å betrakte som et viktig gjennombrudd.

Marit Nybakk (A) [11:52:07]: La meg først understreke det som utenriksministeren startet med: Det var et bredt flertall i Stortinget som mente at det ikke forelå et tilstrekkelig folkerettslig grunnlag for den militære invasjonen av Irak.

Etter noen tid valgte Norge midlertidig å bidra med et ingeniørkompani i de fredsbevarende styrkene, altså stabiliseringsstyrkene. Bondevik-regjeringen valgte i tillegg å la en 10–20 stabsoffiserer drive opplæring av sikkerhetsstyrkene i landet etter det.

Den nåværende regjeringen avvirket oppdraget til de norske stabsoplæringsoffiserene, som også utenriksministeren sa. Vi støtter imidlertid oppbyggingen av sikkerhetsstyrker ved NATOs Joint Warfare Centre utenfor Stavanger, og vi har holdt kurs for irakisk politi, med basis i funksjon i et demokratisk samfunn. Vi bidrar også, som

utenriksministeren sa, med gjenoppbygging av landet, gjennom bl.a. FN og Verdensbanken.

Det er riktig som interpellanten sa, at det var et bredt folkelig engasjement mot invasjonen i Irak. Men denne krigen førte også til at Stortinget da vi behandlet Forsvarets langtidsplan i juni 2004, valgte å fokusere ganske sterkt på det som er grunnlaget for norsk deltakelse i internasjonale operasjoner. Og det preger faktisk et helt kappittel i innstillingen fra forsvarskomiteen om langtidsplanen for Forsvaret for inneværende periode.

Flertallet, som var alle unntatt Fremskrittspartiet, understreket i innstillingen at norsk deltakelse i internasjonale operasjoner må baseres både på legalitet og på legitimitet og være folkerettslig forankret. Det samme flertallet var opptatt av at norsk militært engasjement i utlandet må være gjenstand for en bred og åpen debatt, og at det er avgjørende for å forankre norsk utenrikspolitikk i folket. Innstillingen understreket også at Norge må avstå fra deltakelse i såkalt preventiv krigføring, og at forkjøpsangrep som ikke har klar forankring i folkeretten, er Norge imot.

Dette var altså i juni 2004, og i stor grad på bakgrunn av erfaringene fra Irak-krigen. Det samme flertallet – fortsatt alle unntatt Fremskrittspartiet – mente operasjonene måtte ha mandat fra FN, men at det er opp til FN å ta stilling til hvem som skal utøve kommandoen. Og så var det faktisk en enstemmig forsvarskomite som mente at innenfor de kapasitetsbegrensninger Norge har, så vil deltakelse i FN-operasjoner øke. Jeg tror det er riktig å si at det på det tidspunktet hadde vært en god og konstruktiv dialog mellom forsvarskomiteen og organisasjonene ute. Innst. S. nr. 234 for 2003-2004 ble avgitt etter grundige høringer med alle de folkelige bevegelsene som var engasjerte.

Komiteen understreket for øvrig betydningen av at Norge følger opp sikkerhetsresolusjon 1325, som bl.a. understreker viktigheten av at kvinner deltar aktivt når freden skal bygges – ikke minst etter innspill fra Norges Fredsråd. Dette er det også viktig at vi bistår med gjennom vårt FN-bidrag til demokratiutvikling både i Irak og i Afghanistan. I Afghanistan har åpenbart kvinnene fått det bedre. Det kan dessverre ikke sies om Irak.

Til slutt har interpellanten også tatt opp Iran. Her vil jeg stort sett vise til utenriksministerens svar – innenfor en tidsfrist der det er vanskelig å si noe særlig mer – og til en tidligere interpellasjonsdebatt som vi har hatt om menneskerettighetssituasjonen i landet. Det er viktig at Regjeringen gjennom kritisk dialog tar opp den – særlig for kvinner – forverrede situasjonen. Iran er nå et av de verste land i verden når det gjelder kvinneundertrykking, og vi har alle sammen et ansvar.

Når det gjelder landets atomprogram, er det viktig med en fredelig politisk forhandlingsløsning, og jeg vil slutte meg til det utenriksministeren sa innledningsvis om Iran – at det er positivt, det som nå skjer fra amerikansk side.

Morten Høglund (FrP) [11:56:56]: I denne interpellasjonen, som er til utenriksministeren, er det også tatt inn halvannen linje om Fremskrittspartiet, og det er jo interessant. Nå er det kanskje mulig at det er Fremskrittspartiets partiledelse som skulle vært her for å svare på det. Da

jeg var den som håndterte denne saken i Stortinget i forrige periode, får interpellanten nøye seg med at jeg kommenterer dette.

Interpellanten ønsker en beklagelse fra Fremskrittspartiet, ønsker at vi viser evne til selvkritikk. For det første vil jeg konstatere – som jeg også konstaterte veldig klart i forrige periode – at vi beklager ikke at Saddam Husseins regime er styrtet, og er borte. Jeg har ingen problemer med å beklage, og vil gjerne sterkt understreke at vi beklager og er dypt rystet over den utviklingen og mye av det som har skjedd i Irak i kjølvannet av at Saddam Hussein ble styrtet. Utenriksministeren har pekt på problemene. Samtidig er vi veldig glade for at det tross alt er en spore til demokrati, og at vi har sett det irakiske folks ønske om en demokratisk utvikling, ved en valgdeltakelse som har vært ualminnelig høy.

Jeg vil også få lov å spørre når det gjelder interpellantens innlegg: Hvor var balansen? Hva med Saddam Husseins styre? Hva med de overgrepene? Hva med overgrepene i Iran i dag? Hva med den situasjonen den iranske befolkningen lever under? Det må også være med for at vi skal ha en balanse og en helhet i den debatten vi fører.

Et år etter at krigen ble erklært vunnet, dro jeg til Irak. Jeg var utenfor Abu Ghraib-fengselet, jeg møtte demonstrantene og følte fortvilelsen. Jeg møtte også andre mennesker. Det var en glede over at Saddam hadde falt, men det var en frustrasjon over på hvilken vei Irak var. Jeg kom rett opp i et demonstrasjonstog i Bagdad sentrum og så spenningen i samfunnet. Jeg traff amerikanske soldater som var livredde. Det var et land preget av spenning, til dels kaos. Ja, her må mange ta et ansvar. Men å si at dette utelukkende skyldes amerikanerne, at dette utelukkende skyldes krigen, og ikke ta innover seg det vanstyret, det terrorregimet som Saddam Hussein stod for, det blir å omskrive historien.

Når det gjelder Iran, har vi ved flere anledninger advart mot i den nåværende situasjonen å tenke på et militært angrep på Iran. Vi har bedt om at alle diplomatiske og fredelige virkemidler tas i bruk, og vi er glad for at det, som utenriksministeren påpekte, ser ut til å være resultatet.

Med kort taletid har jeg allikevel behov for å komme inn på litt av det som bl.a. representanten Nybakk var inne på i sitt innlegg, FN og mandat fra FN for maktbruk. Det er helt riktig at det norske storting nå har bundet opp Norge ganske kraftig for når vi kan engasjere oss, når vi kan delta. Vi hadde et interessant besøk i det finske parlament da utenrikskomiteen var der ganske nylig. I Finland har man valgt den åpningen vi hadde håpet på, nemlig at sikkerhetsrådsmandat skal være førende, det skal være ledende, og det skal være grunnleggende. I det alt vesentlige skal vi selvsagt kreve at det må være på plass, men det kan finnes tilfeller der Sikkerhetsrådet ikke evner å komme til enighet fordi f.eks. et av de faste medlemslandene nedlegger veto eller ikke ønsker en resolusjon behandlet. Allikevel kan den internasjonale situasjonen kreve at vi handler. Det har det finske parlament tatt høyde for, det valgte ikke Stortinget å ta høyde for, og det var bl.a. bakgrunnen for vår stillingtagen da dette ble behandlet sommeren 2004.

Vi ser at utviklingen er dystre i Irak. Allikevel tror vi at det er mulig å bygge en fremtid. Men det vil også avhenge av at Norge kan stille opp. Her har ikke den rød-grønne regjering etter vår oppfatning vært i førersetet. Vi har kanskje en jobb å gjøre der for nå å bidra til at det irakiske folk kan få en lysere fremtid.

Jan Petersen (H) [12:02:35]: Jeg hadde bare lyst til å komme med noen randbemerkninger om Irak-situasjonen, før andre talere fra Høyre snakker om bl.a. Iran. Siden jeg var en del av beslutningsprosessen – for å si det sann – under Irak-krigen, er det et par ting jeg har lyst til å kommentere.

Det ene er den slående forskjellen i tone mellom interpellanten og utenriksministeren. Jeg har bare små bemerkninger til utenriksministerens innlegg, men det er jo ganske påfallende å registrere at de egentlig tilhører det samme flertallet. Det var ikke lett å høre av de to innleggene.

Det er hyggelig at interpellanten mente at det standpunktet som jeg var ansvarlig for i sin tid, var et klokt standpunkt. Der nok interpellanten tar munnen for full, er når han antyder at dette var en følge av at mange marsjerte i gatene. Det var det jo ikke. Dette standpunktet, nemlig å følge FN-linjen, ble utformet lenge før noen begynte å marsjere i gatene. Det er nettopp i den sammenhengen den forrige regjeringen tok det standpunktet, nemlig at man ønsket et klart FN-mandat i saken. Når det ikke forelå, var det helt utenfor diskusjon hva Norge skulle gjøre. Da måtte vi si nei.

Vi kunne selvfølgelig gå inn i en diskusjon om hva hvis Sikkerhetsrådet hadde gjort noe annet. Men hvis jeg har oppfattet Soria Moria-erklæringen rett, ville også interpellanten vært for en militæraksjon. Skal man ha en FN-ledet verden, er poenget nettopp å følge hva Sikkerhetsrådet sier. Så det er vi vel sannsynligvis ikke veldig uenige om.

Jeg er enig med interpellanten i at det er en fortvilet situasjon i Irak i dag. Men jeg hadde, i likhet med Høglund, ventet at han også hadde oppfattet situasjonen under Saddam Hussein som fortvilet. For det var den. Det var et terrorregime som holdt landet sammen med helt uakseptable midler.

Vi hadde ytterligere et problem i saken, og det var: Alle vet jo at sanksjonsregimet var under sterkt press. Hvordan ville tingene ha utviklet seg hvis sanksjonene hadde blitt opphevet? Da kunne vi vært i en helt annen situasjon også når det gjelder masseødeleggelsesvåpen, enn det det rent faktisk viste seg å være.

Norge fulgte helt konsekvent en FN-linje også etterpå. Det betyr at da FN's sikkerhetsråd anmodet medlemslandene om å bidra til gjenoppbyggingen av Irak, var også Norge der. Det tror jeg var riktig.

Jeg synes det er mer enn bekymringsfullt at interpellanten selv tre år etterpå overhodet ikke hadde noen refleksjoner om Iraks fremtid. Det fører meg til den konklusjonen at vi egentlig ikke har hatt veldig mange Irak-debatter. Hver gang Stortinget har diskutert Irak, har vi i realiteten diskutert vårt forhold til USA, men ikke vårt

forhold til Irak og hva vi gjør med Iraks fremtid. Det som er det interessante og virkelig bekymringsfulle, er jo hvorfor irakiske politikere når de nå har sjansen etter frie valg, allikevel ikke har greid å håndtere situasjonen og forsøkt å gi landet en fremtid. Det fører til det meget deprimerende spørsmålet: Er det egentlig bare et terrorregime å la Saddam Husseins som kunne holde et slikt land sammen, eller er det ikke det? Det er det fundamentale spørsmålet. Så nå tror jeg vi må fokusere mindre på fortiden og mer interessere oss for hva som er irakiske politikeres eget ansvar i en vanskelig situasjon. Her hadde jeg ventet at interpellanten kanskje hadde bidratt noe.

Så to avsluttende bemerkninger. Det tør vel være kjent at jeg ikke er av dem i mitt parti som er nærmest Fremskrittspartiet, for å si det litt forsiktig. Men jeg må allikevel si at jeg synes det er ganske eiendommelig at en interpellasjon i sin tekst går til angrep på et av Stortingets partier, som nærmest får et slags svaransvar på linje med utenriksministeren. Her tror jeg kanskje at Presidentskapet har en redigeringsoppgave som burde tas, for hvis man først skal gå til angrep på et annet parti, bør en også få arbeidsmuligheter som gjør en i stand til å besvare angrepen på mer enn noen få minutter. Jeg har lyst til å si det.

Det siste poenget dreier seg om: Når kan militære midler brukes? Der tror jeg Irak-saken var veldig klar. Men det tilfellet som egentlig bør drøftes ordentlig, og som forteller oss hva dilemmaene består i, er jo Kosovo, hvor alle norske partier var for. Det vi ikke har sortert ut, er: Har vi fjernet oss fra våre Kosovo-standpunkter i sin tid, eller har vi bekreftet dem? Det er den reelle debatten om når militære midler kan brukes.

Ågot Valle (SV) [12:08:02]: Til Høyres representant Jan Petersen vil jeg si at det er jo veldig viktig å lære av fortida, slik at man ikke begår feil på nytt.

«Hvis vi kan, forlater vi Irak på sekundet.»

Dette sier drosjesjåføren Fadil Kadoum til Dagbladet. Han og familien hans var faktisk ganske håpefulle da den brutale diktatoren Saddam Hussein ble styrtet våren 2003. Siden har det gått fra vondt til verre i Irak. «Situasjonen er forferdelig. Langt verre enn noen kan forestille seg», sier Fadil Kadoum. Okkupantenes stadige brudd på menneskerettigheter og internasjonale konvensjoner, som f.eks. på Guantanamo, i kampen mot terror lager mer vondt blod både innad i Irak og mellom flere muslimske land og vestlige land, og det skaper mer terror, slik interpellanten var inne på.

Det er først og fremst den irakiske befolkninga som daglig får betale prisen for den miseren invasjonen i Irak var. Tallet på antall drepte sivile irakere har steget hele tida siden invasjonen, viser tall fra Iraq Body Count. Organisasjonen regner med at et sted mellom 38 000 og 42 500 sivile irakere har mistet livet siden 2003. USAs og Storbritannias invasjon av Irak var i strid med folkeretten, basert på feilinformasjon, framleggelse av informasjon for Sikkerhetsrådet som baserte seg på feil og mangler, og forsøk på å skape frykt for at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen. I ettertid har verdenssamfunnet konstatert at det ikke fantes masseødeleggelsesvåpen i Irak. Den borger-

krigsliknende tilstanden som har vært etter invasjonen, tyder også på at invasjonen skjedde uten refleksjoner om stabilitet og oppbygging etterpå, og den irakiske befolkninga lider for dette hver eneste dag.

Jeg er enig med både interpellanten og utenriksministeren, som understreker betydninga av folkelig engasjement og mobilisering. Alle vi som var ute i gatene i protest mot en invasjon som vi så ville komme, var imponert over den folkelige mobiliseringa. Jeg traff flere som sa at de aldri i sitt liv hadde demonstrert før, men denne saken var så viktig at de ville vise sin motstand mot krig. Dette kraftige signalet fra folk flest gjorde, til tross for det representanten Jan Petersen nå sa, at de daværende regjeringspartiene ikke støttet invasjonen.

Det som har skjedd siden, viste at folkeflertallet hadde rett. Likevel: Erling Borgens dokumentarfilm, som ble vist på TV 2 i mai, viste at det på tvers av folkeflertallet foregikk utlån av avansert radarutstyr til britiske militære i forbindelse med invasjonen av Irak, en invasjon vi var imot. I tillegg sendte Marinen båter som eskorte for våpentransport til en krig som Norge var imot. Når den tidligere forsvarsministeren i tillegg i brevveksling med den britiske forsvarsministeren beklaget at Norge ikke kunne være til mer hjelp for å få et FN-mandat for invasjon, er dette høyst besynderlig, for å si det mildt.

For SV er det viktig at Norge aldri må være en del av «en koalisjon av villige» som vil gå ut og spille verdenspoliti. I Soria Moria-erklæringa forankret regjeringspartiene viktigheten av et sterkt FN og klare FN-mandat for eventuelle internasjonale operasjoner. Bare FN kan legitimere maktbruk.

Utenriksministeren understreket hvor viktig det er at det internasjonale samfunnet og Norge fortsatt må bidra til gjenoppbygginga av Irak. Det er jo svaret på den utfordringa som representanten Jan Petersen gav oss. Han sa videre at situasjonen vi stod overfor i Irak, og står overfor i Iran, «illustrerer betydninga av FNs og IAEAs rolle». Det er kjempeviktig at IAEA fortsatt får gjøre jobben sin, og at FN får være hovedaktør. Alternativet er ikke militær invasjon. Iran har klare forpliktelser overfor verdenssamfunnet i forhold til utviklinga av kjernefysiske våpen og utvikling av kjernekraft til videre bruk. I tråd med nedrustningsavtalen og konvensjonen om ikke-spredning må Iran forholde seg til dette og være i dialog og tillate inspeksjoner fra IAEA. Trussel om militær invasjon vil bare føre til at Iran går i baklås og går i retning kjernevåpen. Derfor er IAEAs rolle, FNs rolle og dialog svaret på den situasjonen vi står overfor.

Jon Lilletun (KrF) [12:13:32]: Interpellanten tek opp eit svært viktig og alvorleg tema. Det er greitt i etterkant, tre år etter, å seie at vi handla rett då vi sa nei til krigen. Det er ein god følelse. Samtidig hjelper det folk i Irak lite, og det er det som er utfordringa framigjennom.

Det er nokre refleksjonar som ikkje har vore gjorde her i det heile i dag. Eg har ikkje noko svar i forhold til dei, men eg har lyst til å ta dei opp likevel. Det er ikkje tvil om når det gjeld feil, at alt som kunne gjerast i forhold til sivil administrasjon og å byggje på det som var av styringsevne

i Irak, vart valsa ned. Det er heilt klart at det er ein av dei store tabbane som vart gjorde. Samtidig undrar ein seg då i dag: Ville situasjonen i Irak tole at USA og Storbritannia no trekte seg ut? Det har eg lyst til å få nokre vurderingar frå utanriksministeren på. Det er jo klart at dersom det er deira nærvær som gjer at desse terroristorganisasjonane innetter i Irak får det gjennomslaget som dei får, kunne jo det vere vegen å gå. Samtidig verkar det eg no seier, naivt. Så eg har ikkje svaret sjølv, men eg synest det er eit spørsmål som må verte stilt, for når eg møter folkelege vurderingar av dette, er det veldig mange som meiner at løysinga er at okkupantane trekkjer seg ut. Det er heilt opplagt at vi nesten samla var imot at dei skulle kome dit, men spørsmålet er kva vi meiner i forhold til om dei skal trekkje seg ut eller ikkje. Det er ei utfordring.

Når det så gjeld situasjonen innetter i Irak, er det klart at det er beklageleg at to kulturnasjonar som Storbritannia og USA har gjort så mykje folkerettsleg feil som dei har gjort. Dessverre er eg redd det er ein del av krigens vesen. Eg trur ikkje vi ser krig nokon plass der slike ting ikkje skjer. Det er noko av det uhyggjelege med krig. Eg tek sjølvsagt klart avstand frå det, men det er ikkje slik at dei åleine står for valden, terroren, drapa og undertrykkinga i Irak i dag. Det gjer jo til dei grader og dei terrornettverka som har etablert seg, og som på tvers av dei gamle folkegruppene ser ut til å ha fått grobotn. Det er ikkje så lett å få oversikt over det, men det er opplagt at dei i alle fall ikkje forårsakar mindre liding kvar dag enn det okkupantmyndighetene gjer, som dessverre òg har gjort så mykje feil.

Vi må snakke sant om det som skjer. Terrorsituasjonen og drapa som skjer kvar einaste dag, har nok eit omfang utover det som har skjedd i Abu Ghraib, og no den siste massakren, som vi sjølvsagt må ta klart avstand frå, og som nokon må verte stilt til ansvar og få dom for.

Når det så gjeld Iran, synest eg faktisk det er grunn til akkurat her å rose USA, som har vore fastlåst i forhold til direkte forhandlingar i vel 30 år. Ut frå alvoret i situasjonen seier dei at dei er opne for direkte forhandlingar. Eg synest det er ein positiv ting å ta med seg, og det bør vi håpe kan vere det som fører fram.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [12:19:05]: Interpellanten tar opp et meget viktig og kontroversielt etisk dilemma. Vel er det antydninger som går i retning av et visst parti, men jeg synes ikke det skal gi selve temaet som debatteres, de sterke overtoner. Nyhetsbildet fra Irak, og den situasjonen som har oppstått der, tror jeg fyller de fleste mennesker med dyp fortvilelse og sorg.

Den forrige taleren var inne på at det er enkelt etterpå å slå seg for brystet og si at «ja, vi handlet riktig». Det skal jeg ikke gjøre, men jeg konstaterer at vi fulgte FN-sporet, som vår tidligere utenriksminister har sagt. Det som er spesielt, er den erkjennelse som ser ut til å være til stede både i USA og i England, at grunnlaget for den inn gripen som ble gjort, ikke var til stede. Man hadde ikke tilstrekkelig tillit til IAEA, verken den avgåtte eller den nåværende leder, og de antydninger til konklusjon som lå hos dem,

og man valgte da å gå inn. Så brukte man et bimotoiv: mangel på demokrati og menneskerettigheter.

Det er i debatten som har gått, dukket opp ytterligere et motiv, som jeg ikke skal gjøre til mitt, men som gir grunnlag for å stille spørsmålet: Var det egentlige motivet av økonomisk, energimessig karakter? Man ønsket kontroll. Jeg synes ikke vi skal fortape oss i det, men det er i alle fall med i dette bildet.

La oss likevel være enige om at grunnlaget for å gå til krig var utilstrekkelig, for å bruke et litt mildt uttrykk. Da står vi igjen med det internasjonale samfunnets rett til og mulighet til å gripe inn overfor et land som har et så uttalt diktatur som Irak hadde, og et styresett som til de grader tilsidesatte menneskerettigheter. Det er et etisk dilemma som jeg tror det ikke finnes noe fasitsvar på. Det må vurderes fra gang til gang. For de humanitære problem som krigen har skapt i Irak, bør tilsi at man har en betydelig grad av ydmykhet før man går inn i slike betente områder. Svaret er etter min oppfatning definitivt ikke en krig på falske premisser.

Jeg syntes det var interessant å høre utenriksministerens antydning om at det sivile samfunnets muligheter og våpeninspektørens muligheter ikke var fullt ut utnyttet i den situasjonen man hadde, før man gikk til militær aksjon.

Så litt til Iran. Jeg var så heldig i går at jeg fikk en samtale med en representant for den iranske ambassade, ikke på initiativ fra meg, men på initiativ fra dem, med ønske om at jeg skulle gi uttrykk for situasjonen i Iran i dag. Uvegerlig kommer man inn på dette med menneskerettigheter. Representanten gav klart uttrykk for det positive som dialogen med Norge representerer, og verdien av den. Da jeg nevnte dette med menneskerettigheter, gav han uttrykk for at han hadde stor forståelse for vår argumentasjon. Men – som han sa – hvis vi går tilbake fem–ti år og ser på hva som har skjedd i det iranske samfunnet fra da og til nå, ser vi at det har skjedd en utvikling i positiv retning.

Når jeg tegner det bildet, er det fordi jeg tror at dialogen med fasthet og med langsiktighet er veien å gå, framfor den løsningen som ble valgt i Irak.

Anne Margrethe Larsen (V) [12:24:38]: Utviklingen i Irak er svært foruroligende, og dagens situasjon for sivile, og spesielt for kvinner, som nevnt, gir grunn til bekymring.

Den nye regjeringen i Irak fikk, som vi vet, en trang start. Etter en meget aktiv fødselshjelp fra USA bygger den på en skjør balanse mellom de ulike folkegruppene i Irak i dag. Regjeringen ledes av sjii'tten Nuri al-Maliki. Foruten å holde regjeringen samlet blir hans største utfordring å få kontroll med den sekteriske volden i landet. USA har forhåpninger om å trekke sine soldater ut i løpet av 2007, men foreløpig synes nok ikke det realistisk.

Et foruroligende moment ved situasjonen i Irak er at det ikke synes å foreligge noen plan B. Det vil si at hvis regjeringen til al-Maliki nå bryter sammen, er det kun et massivt militært nærvær fra USA og Storbritannia som kan forhindre at Irak ender opp i anarki og borgerkrig.

Dette vil kunne få store og langvarige konsekvenser for både Irak og regionen.

Sett i lys av dette vil jeg spørre utenriksministeren om hva slags forbindelser den norske regjeringen har med den nye irakiske regjeringen. Utenriksministeren understreket i sitt innlegg de ulike oppgavene hvor Norge har bidratt, og jeg vil be han kort redegjøre for om regjeringen til al-Malikis fortsatt kan påregne hjelp og støtte fra den norske regjeringen.

Finn Martin Vallersnes (H) [12:26:45]: Jeg skal ikke gi meg inn på historiebeskrivelsen. Det synes jeg vår forrige utenriksminister og den nåværende har gjort på en grei måte og på en etter min mening mer fyllestgjørende måte enn interpellanten.

Jeg vil derimot gå litt inn på hvilke lærdommer en kan trekke av hvordan en gikk inn i Irak-situasjonen, noe som flere har vært inne på. Jeg vil forsøke å belyse det fra min kant. Det går på hvordan en analyserer en slik situasjon, før en tar en så alvorlig beslutning som det å gå inn i et annet land. Her synes jeg en kan registrere at Vesten er veldig preget av sin moderne kjøp og kast-/her og nå-tenkning, en tenkning som er velegnet for militære vurderinger, som gjerne blir de avgjørende fordi de er mer håndfaste og lettest analyserbare, mens derimot en vurdering av etterfølgende politiske konsekvenser, sosiale reaksjoner i det området der man skal inn, er vesentlig vanskeligere og kan derfor lett bli underestimert. Vi ser jo hvor vanskelig dette er i Irak i dag, og det erkjennes av okkupasjonsmaktene også.

Så har interpellanten nevnt parallellen til Iran, og jeg har lyst til å anvende samme tilnærmingen til situasjonen der. Jeg vil si meg helt enig med utenriksministeren i hvor gledelig det er at det er bevegelse, med små tegn til vilje til å samtale fra Irans side, og så den betydelige fremgangen fra USAs side i samarbeid med Sikkerhetsrådet og europeiske makter. Vi får håpe at Iran tar initiativet på alvor og ser hvor avgjørende det er for dem selv at de benytter seg av situasjonen.

Men en kunne i Irans tilfelle også lett gjøre noen her og nå-vurderinger med hensyn til militære evne, nukleær status. Vi får håpe vi ikke kommer i den situasjonen. For enda viktigere i dette landet er det å foreta seg noe forarbeid med hensyn til de politiske følger og sosiale reaksjoner det vil ha i landet hvis man blir offensiv. Da vil jeg trekke frem to forhold. For det første tror jeg en må regne med at den nåværende befolkningen, selv om den gjennomsnittlig er ganske ung i Iran, har en oppfatning av Vesten i sin alminnelighet på bakgrunn av de siste to generasjoners erfaringer med vestlige makter. Da tenker jeg tilbake til 1953, etter de demokratiske valgene den gangen, og hvordan de må ha opplevd en manipulering gjennom det innsatte sjahstyret og videre oppover. Det er en betydelig mening blant unge mennesker i Iran at de ønsker å tilnærme seg en vestlig levemåte og å ha et åpnere forhold til Vesten. Jeg tror det er avgjørende å innse at de ønsker det på egne premisser. Men så er det forholdet til Irans historie og langsiktige målsetting som regional stormakt. Det har jeg også tidligere kommentert i en utenriks-

debatt her i vinter. Jeg tror ikke en skal undervurdere hvor viktig dette er for regimet i Iran. Det å vise styrke til å stå opp mot verdens stormakter på vegne av egen region gir en status i egen region. Og jo mer sensitive temaer de klarer å provosere Vesten på, jo større – skal vi si – status håper de å få i egen region, om det gjelder temaet Israel eller kjernevåpen.

Vi er vel flere her i salen som i løpet av den siste uken har fått signaler fra regimet gjennom stedlige representanter om at ingen må tro at det går an å løse konflikter i Midtøsten, det være seg nukleært Irak, Libanon, Palestina, uten at Iran er en hovedkomponent og medspiller i løsningen. Dette skal man ta som uttrykk for at de ønsker å bli tatt på alvor som part i alle konfliktløsninger i egen region, for å vise hvor viktige og dominerende de er der. Dette tror jeg er helt i samsvar med en langsiktig historisk trend i Iran. Den er flere hundre år gammel, og den kan delvis forklare den måten de oppfører seg på. Så blir det opp til oss ikke å bli naive og overse andre aktuelle motiver som kan være mer alvorlige, og så blir det et spørsmål om Vesten, verden, men særlig deres egen region, egentlig ønsker at Iran skal ha den posisjonen.

E i r i n F a l d e t hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Bjørn Jacobsen (SV) [12:32:10]: Først takk til interpellanten for ein god interpellasjon, sjølv om han kan ha litt preg av snøen som fall i fjor.

Er det noka erfaring vi har frå Irak-konflikten, er det at FN verkar, og at FN ikkje verkar. Vi veit at olje for matprogrammet ikkje verka etter hensikta. Vi veit at medisinar og mat ikkje kom fram til irakiske småbarn. Men vi veit at når det gjaldt våpeninstruksjonar og det å få greie på kva Irak faktisk hadde, og faktisk også når det gjaldt å begynne å restaurere, verka FN. FN har vore supereffektive. Det er ei veldig viktig erfaring å ha med seg vidare at IAEA, FNs inspektørar, gjorde ein god jobb. Det var i sum eit veldig viktig arbeid for det internasjonale samfunnet dei gjorde. Det er erfaringar som vi verkeleg må take med oss.

Så har vi jo etterpå sett at dei av ulike grunnar blei nøydde til å danne koalisjonar av vilje. Det er klart at det er litt på sida av det sporet som vi ser som ein raud tråd gjennom heile dagsordenen i dag, når vi ser bort frå forsvarssakene som fall bort. Ein raud tråd gjennom heile dagsordenen er jo forlik, internasjonale avtalar, og det å prøve å institusjonalisere problemstillingar slik at vi kan få til forlik. Så har vi fått koalisjonar av vilje. Problemet med dei er at vi samtidig har parkert menneskerettane litt, for vi har sagt at viss ein vil vere med i den koalisjonen, kan vi renonsere litt på krava til ein del av desse landa. Det er eit prinsipp som eg synest vi bør halde oppe, at menneskerettane skal det ikkje renonsereast på.

Så til det som representantane Petersen og Høglund er inne på, og som vi diskuterte i den tida: Saddam må pressast. Og så var spørsmålet: Verka det presset? Det er det som er kjernen. Vi veit alle at vi har ei lang rekkje med åtgjerder som vi kan setje inn. Problemet med USA er at dei

tok i bruk den aller, aller siste, som er krig. Dei tok ho faktisk i bruk før vi hadde prøvd ut alle dei andre, men det måtte sjølv sagt leggjast press på både Iran og Saddam frå det internasjonale samfunnet si side. Ein må berre ikkje ta det heilt ut og bruke det siste verkemiddelet altfor tidleg.

Så berre eit par ord om kva som bør skje framover i Irak. Frå historia veit vi at Irak aldri har vore styrt utan massiv bruk av vald. Dette er sjølv sagt fordi Irak blei oppretta av engelskmenn, som sette inn eit hasjemitt-kongestyre osv. Vi kjenner den historia. Vi veit ikkje eingong om Irak kjem til å bli eit Irak framover. Grunnloven legg opp til å få til ein føderasjon. Det ser ut som at ein skal klare å få det til på ein skikkeleg måte i dei kurdiske områda. Tryggleiken har begynt å komme. Eg fekk seinast her om dagen ei melding frå Norsk Folkehjelp sin representant i Sulayman om dei forsøka med undervisning i menneskerettar som dei har drive i nokre skolar. No har faget blitt innført som ein del av undervisninga i alle skular i det irakiske Kurdistan. Det viser at det nyttar. Det viser også, som interpellanten seier, at det folkelege engasjementet må vi aldri kimse av. Det vil alltid vere viktig. Det bør alltid vere ei rettesnor for dei politiske avgjerslene som blir tekne.

Vi veit at det er ulike religionar i Irak, og vi veit at det er enormt store naturressursar der. Vi veit også at det er folkegrupper der som er ulike. Korleis dette skal gå framover, om det blir ein føderasjon eller ei oppdeling, veit vi ikkje, men eg synest at utanriksministeren har gjort god greie for korleis vi kan bidra på ein veldig god måte. Klarer vi i tillegg å få til eit folkeleg engasjement rundt det, er det ingen tvil om at vi kan komme til å lykkast.

Representanten Lilletun spurde om vi bør få ut okkupasjonsmakten snarast mogleg. Mitt svar til det er at når ting no er så galne som dei er, får vi prøve å gjere det beste ut av det og bidra til at Irak på sikt kan bli eit land som er styrt av sitt eige folk, med dei naturressursane og dei moglegheitene som bør komme befolkninga i landet til gode.

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [12:37:19]: Jeg har fulgt debatten med stor interesse.

Jeg fikk i debatten en kommentar om at jeg var tilbake-skuende. Jeg begynte med et tilbakeblikk fra 1890, så jeg kan forstå kommentaren. Men jeg tror det er viktig når man skal diskutere politikken framover, at man noen ganger tar seg tid til å ha en debatt der man også ser litt bakover og lærer både av det historisk riktige man har gjort, og av de historiske feilsteg man har tatt.

Jeg fulgte med interesse innlegget fra representanten Vallersnes og hans her og nå-vurderinger i forhold til både Irak og Iran, og om hvordan man skal tenke på sikt og litt over lang tid. Så får vi heller være enige om at vi er litt uenige om historiebeskrivelsen. Det får være greit.

Representanten Lilletun spurte retorisk om det ikke noen ganger kan være godt med en god følelse av at man hadde rett. Akkurat i denne saken er det en vond følelse at man hadde rett. Det er ikke de politiske slagene som er viktige, men konsekvensene for folk de angår. Og dessverre har vi fått altfor rett i den diskusjonen, så jeg vil absolutt ta avstand fra Lilletuns utsagn om at vi har en god

følelse. Han hadde også spørsmål i forhold til hva nå – når man har okkupert et land, har man da ansvar for å sikre stabiliteten i landet? Det har okkupasjonsmakten, med USA og England i spissen, et ansvar for.

Videre gikk både Høglund og Petersen til angrep i forhold til alternativet til Saddam Hussein. Alle er enige om at det var et grusomt terrorregime. Men det i hvert fall Høglund og jeg er uenige om, er hvordan man skal fjerne et slikt regime, og hvordan man skal erstatte det med et nytt. Er det riktig å bruke militærmakt på tvers av FN og folkeretten? Det tror jeg er en uklok strategi, men vi er begge enige om at det er et gode for verden at politiske ledere av Saddam Husseins kaliber blir fjernet. Så det er mer virkemidlet for å få til regimeskifter den politiske uenigheten dreier seg om.

Jeg må også si at jeg synes representanten Høglund – ikke det at det er noe poeng at han skal vise ydmykhet – hadde en fornuftig tilnærming til en del av problemstillingen i forhold til situasjonen i Irak i dag.

Når det gjelder interpellasjonen, som Petersen også angrep meg for, har jeg ikke gått til angrep på noe som helst parti. Jeg har bare beskrevet den virkelighet at Fremskrittspartiet var det eneste partiet som støttet et angrep i Irak. Det står verken mer eller mindre der. Det er ikke noe angrep. Det er en faktaopplysning. Men at det oppleves som et angrep, kan jeg forstå når man ser den historiske dommen over de vurderinger Fremskrittspartiet foretok på den tiden.

Jeg vil bruke de siste 20 sekundene til å si at jeg er glad for å se at det norske storting følger opp en stolt tradisjon fra 1890 – slår ring om folkeretten, slår ring om nasjonal rettspraksis – og at Norge er et land som satser på den diplomatisk vei, ikke den militære vei.

Utenriksminister Jonas Gahr Støre [12:40:23]: Jeg vil gi ros til interpellanten for å ha stilt et utradisjonelt spørsmål om et meget viktig tema. Jeg synes han skal få ros og anerkjennelse for det, og ikke felles på formaliteter som ikke er sentrale for temaet.

Noen kommentarer til spørsmål som har kommet i debatten: Først til representanten Petersen, som understreker at det at folk marsjerte i gatene, ikke hadde noen betydning for beslutningen man tok om å følge FN-sporet. Jeg deler ikke hans syn på den observasjonen. Det at folk går i gatene, er en del av den samlede meningsdannelsen i det norske samfunn og i det internasjonale samfunn. Det er i seg selv med på å forankre støtten til FN. Det er i seg selv med på gi støtte til den legitimiteten og legaliteten som representanten Nybakk var inne på, som FN-represententer. Jeg vil berømme disse organisasjonene, også den representanten Slagsvold Vedum leder, nemlig Nei til Atomvåpen, for å bruke den viktige delen av vårt demokrati også når vi skal ta utenrikspolitiske beslutninger.

Så stiller Høglund spørsmålet: Hva hvis? Har vi bundet oss til masten med et FN-mandat som gjør at vi ikke kan reagere om det skulle oppstå en situasjon som falt utenfor, eksempelvis Kosovo? Dette er et interessant spørsmål. Vi har hatt det oppe i Stortinget tidligere, men jeg mener det finnes et svar på det – nemlig, hva hvis:

Stortinget er suverent til å vurdere en slik situasjon, men det som ligger i Soria Moria-erklæringen, og det som ligger i innstillingen som Marit Nybakk refererte til, er et veldig viktig uttrykk for betydningen av å forankre en sak i FN. Det kan likevel oppstå hypotetiske situasjoner – vi kan ikke bruke tid på å diskutere det her – hvor man altså må bruke hodet, og det har Stortinget full anledning til å gjøre.

Så til representanten Lilletuns dilemma. Jeg er enig i det dilemmaet. Så lenge man er okkupant, har man et ansvar etter folkeretten, etter Genève-konvensjonene. Et dilemma her er at disse styrkene ikke lenger er å anse som å være noen okkupant, fordi de sånn sett har overlatt makten tilbake igjen til en regjering, og de er der da på invitasjon fra denne regjeringen. Nå får vi se hvor lenge det vil vare i den situasjonen vi nå er oppe i, men det er helt klart at de som har vært okkupant, i alle fall har et politisk og moralsk ansvar for ikke å etterlate seg et kaos. Det er verdt å understreke det.

Så til representanten Larsen. Vi har anerkjent og hilst den nye regjeringen velkommen. Vi har gjort dette veldig tydelig. Den norske ambassadøren har overlevert sine akkreditiver og virker fra Amman. Vi kommer til å stå ved det iranske folk og støtte dem på ulike måter. Hva som kommer til å bli det økonomiske opplegget for det etter 2006, kan jeg ikke kommentere nå, men man kan legge til grunn at vi kommer til å stå ved.

Så er jeg enig med Vallersnes' som vanlig interessante refleksjon rundt det mer geostrategiske bildet i regionen og Irans ønske om å bli tatt med på råd når det skal finnes løsninger. Det er for meg en illustrasjon på at denne regionen mangler det Europa har, nemlig kollektive sikkerhetsinstitusjoner, der man faktisk blir tatt med på råd og er en del av løsningen. Jeg var for noen dager siden i Ukraina og var vitne til at dette landet nå finner sin rolle i den europeiske arkitekturen og er med på å ta ansvar fordi de har samarbeid med OSSE, EU og NATO – et helt nettverk av organisasjoner som har betydning for landets integrasjon.

Presidenten: Da er debatten i sak nr. 8 avsluttet.

S a k n r . 9

Innstilling fra næringskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Jan Tore Sanner, Petter Løvik og Bent Høie om regler som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter (Innst. S. nr. 175 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:64 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker etter statsrådets innlegg innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunvor Eldegard (A) [12:45:07] (ordfører for saka): Næringskomiteen skal med dette leggja fram innstillinga til Dokument nr. 8:64, om konkurranse på like vilkår.

Bakgrunnen for denne saka er eit forslag frå Høgre om at Regjeringa skal laga nye reglar som kan sikra like vilkår mellom offentlege og private verksemdar, i tråd med anbefalinga eit utval kom med i 2005, etter at dei hadde laga ein rapport som heiter «På like vilkår?».

Fleirtalet i komiteen tilrår at framlegget ikkje vert vedteke. Bakgrunnen for det er at me meiner dette ikkje er føremålstenleg utan at me vurderer det i ein større og breiare samanheng. Det er jo slik, synest me, at enkelte sektorar rett og slett ikkje eignar seg for konkurranseutsetjing. Rapporten foreslår m.a. at den konkurranseutsette verksemda skal organiserast i eigne juridiske, fysiske og administrativt skilde verksemdar.

Etter fleirtalet si meining vil dette gripa inn i kommunane si moglegheit til å organisera verksemdene på den måten dei sjølve meiner er mest føremålstenleg. I små kommunar kan det t.d. vera sterkt ressurskrevjande å organisera seg på denne måten. Likevel ser ein at det er område der kommunen opererer i direkte konkurranse med private aktørar, både i eigen regi og ved bruk av selskap. Eg veit at bakgrunnen for framlegget frå Høgre er litt av den kritikken som har vore retta mot dei interkommunale selskapa sine inntog i avfallsbransjen. Me meiner at der det er konkurranse på forretningsbasis, bør det vera like vilkår. Slik me ser det, er det òg reglar som sikrar dette i dag, og det skulle difor ikkje vera behov for ytterlegare regelverk. Men det er viktig at regelverket vert etterlevt.

I mange kommunar er det etablert t.d. IKS-selskap, ofte i samband med avfallshandtering. Desse selskapa har igjen starta eigne AS som skal vareta oppgåva med næringsavfallet. Det er klart at i slike situasjonar kan ein koma opp i tilfelle der det kan verta ei rolleblanding. Dette tek den regjeringa som me har no, på alvor. Kommunalminister Åslaug Haga har sett ned eit utval som skal sjå på kommunane sin bruk av selskap, rollefordeling i slike selskap og om gjeldande regelverk er tilstrekkeleg. Fleirtalet meiner at det er bra med ein slik gjennomgang.

I mai heldt komiteen ei opa høyring om saka. Der kom det fram at det var delte meiningar om framlegget bør følgjast opp. Det var ein del som var for, men det var òg ein del som var imot. Av og til får eg ei kjensle av at når det gjeld delar av opposisjonen, er det som om det iblant nesten er viktigare med konkurranse i forhold til dei offentlege tenestene enn med kvaliteten me får på dei. For oss er det kvaliteten på tenestene som vert sett høgst, og kommunane må sjølve få avgjera korleis dei vil organisera tenestene. Difor er eg svært glad for at både Kristeleg Folkeparti og Venstre vil verne i alle fall ein del av dei offentlege tenestene.

Som eg sa innleiingsvis, er det slik at me ikkje finn det føremålstenleg å foreslå reglar i tråd med anbefalingane i

rapporten «På like vilkår?» utan at me vurderer desse i ein breiare samanheng, og utan at aktuelle alternativ vert vurderte. Me kan difor ikkje støtta forslaget. Eg legg hermed fram fleirtalet si innstilling, der ein ikkje støttar forslaget.

Øyvind Korsberg (FrP) [12:49:48]: Dokument nr. 8:64 fra Høyre-representantene tar opp et viktig spørsmål, nemlig om konkurranse på like vilkår. I utgangspunktet burde det vært nødvendig å fremme dette forslaget, for det burde vært en selvfølgelighet. Men jeg skal gi all honnør og skryt til Høyre, som har fremmet dette forslaget, for det viser seg at her er det ikke lik konkurranse. Det er mange årsaker til det. Når det sosialistiske flertallet anbefaler at forslaget ikke bifalles, sier det litt om det vi egentlig står overfor når det gjelder dette forslaget, nemlig en ideologisk skillevei.

For sosialistene, som får litt støtte fra Kristelig Folkeparti og Venstre, er det viktigst å skjerme offentlig sektor. Det er bedre å skjerme offentlig sektor enn å gi et godt tilbud til befolkningen. For sosialistene er det offentlige det viktigste, ikke at næringslivet skal ha mulighet til å konkurrere på lik linje med det offentlige.

Det er også slik, som det har vist seg under behandlingen av denne saken, at det offentlige har en bedre mulighet til å kunne konkurrere enn det de private har. Hadde dette skjedd f.eks. innenfor idretten, tror jeg det hadde blitt ganske stor irritasjon. Man kan bare legge merke til at hvis en dommer favoriserer et lag, er media fulle av oppslag om det. Man skulle ønske at det også kunne gjelde på andre områder.

Under behandlingen av denne saken er det flere aktører som har kommet med innspill til komiteen. Man frykter forskjellsbehandling, og man frykter kryssubsidiering og dermed urettferdig konkurranse. Konkurransetilsynet har mottatt klager. Og KOFA, Klagenemnda for offentlige anskaffelser, har uttalt seg om dobbeltrollen. Vi har også sett at mange interkommunale selskap har inntatt en dobbeltrolle, og vi frykter at offentlige oppdragsgivere som har en monopolvirksomhet og konkurrerer på det private markedet, kan krysssubsidiere. Det har ikke manglet på innspill i denne saken fra private aktører.

Fremskrittspartiet, og også Høyre, som det står i innstillingen, mener det kan gi positive virkninger for kundene, både forbrukere og næringsliv, at offentlig eide virksomheter konkurrerer med private. Men da må konkurransen skje på helt like vilkår, og det må være helt klare nasjonale retningslinjer som sørger for at dette også blir tilfellet.

Vi har jo merket en stor privat frustrasjon fra private foretak rundt dette. Mange har, som jeg nevnte, klaget til Konkurransetilsynet. Men det forunderlige som skjer nå når det gjelder situasjonen rundt Konkurransetilsynet, er at deres innvendinger ikke blir tatt på alvor av Regjeringen. Vi ser stadig vekk at Regjeringen gang på gang overkjører Konkurransetilsynets uttalelser under det dekket at man skal se dette i et bredere samfunnsmessig perspektiv. Det er bare å fastslå at denne regjeringen og statsråden overhodet ikke er opptatt av konkurranse, men av å skjerme offentlig sektor og å vri mest mulig av det tjenestetil-

budet som skal komme befolkningen til gode, over fra private aktører til det offentlige. Det er bekymringsfullt.

Jeg er iallfall glad for at Dagens Næringsliv i slutten av mai kjørte en rekke artikler på dette som gjaldt konkurransevidning, og da spesielt innenfor avfallshåndteringen. Jeg synes det er flott at det er noen som griper fatt i det, og jeg registrerer bare at her er det en ideologisk skillevei man står foran. Man får bare håpe at skadevirkningene fra denne regjeringen blir minst mulig i de fire årene den får lov til å sitte.

Til slutt skal jeg gjøre det viktigste av alt – nemlig å ta opp forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Presidenten: Representanten Øyvind Korsberg har tatt opp det forslaget han refererte til.

Torbjørn Hansen (H) [12:55:12]: Jeg vil si innledningsvis at konkurranse mellom offentlig eide og privat eide aktører i mange tilfeller kan gi positive virkninger for kundene, enten det er privatkunder eller det er bedriftskunder. I en del sammenhenger vil altså et offentlig engasjement i et ellers privatbasert marked gi et større mangfold av tilbydere. Det vil gi et bedre tilbud av tjenester og lavere priser. Derfor er hensikten med forslagene i Dokument nr. 8:64 ikke å hindre det offentlige som aktør i en del markeder, men å sørge for at møtet mellom offentlige og private virksomheter skjer på en ryddig og rettferdig måte.

Dokument nr. 8:64 om konkurranse på like vilkår ble fremmet etter en serie oppslag i Dagens Næringsliv som beskrev uakseptable tilstander i forholdet mellom kommunale og private aktører i avfallsbransjen over hele landet. Situasjonen i avfallsbransjen var da, og er det nok fortsatt, at daglig leder eller sentralt ansatte i interkommunale foretak behandler anbud fra private aktører på transport av husholdningsavfall samtidig som de samme personene sitter i styret i datterselskap som konkurrerer med de private aktørene på håndtering av næringsavfall. Dette skaper et problem med informasjonsflyt og dobbeltroller som de private aktørene med rette reagerer sterkt på. Skal den private aktøren være med i konkurransen om husholdningsavfall, må han altså levere inn et anbud som vurderes av en person som sitter i ledelsen til en konkurrent. Dette er selvfølgelig problematisk siden anbudet inneholder sensitiv forretningsinformasjon. Det er også problematisk at det er ledelsen hos en konkurrent som faktisk skal behandle og eventuelt tildele et anbud til en konkurrent. Slike rollekonflikter kan ikke aksepteres når det offentlige engasjerer seg i markedet sammen med private aktører. I tillegg vil det alltid være risiko for at det interkommunale foretaket, basert på tradisjonell monopolvirksomhet, gir konkurransemessige fordeler til sine datterselskap som konkurrerer i markedet. Dette kan være i form av for mye startkapital, det kan være felles infrastruktur som stilles til disposisjon, det kan være kryssubsidiering, eller det kan være underprising for å oppnå en dominerende markedsposisjon. Høyre mener at offentlig virksomhet som konkurrerer, må opptre ryddig, og at det må være kjøreregler

som gjør at denne potensielt positive aktiviteten skjer på like vilkår.

Dette er også et område som den forrige regjeringen engasjerte seg sterkt i.

Moderniseringsdepartementet og Konkurransetilsynet nedsatte i 2004 et ekspertutvalg som skulle se på ulike forhold som hindrer konkurranse på like vilkår, og foreslå virkemidler for å sikre likeverdig konkurranse. Utvalget leverte sin innstilling i 2005 og fremmet der en rekke forslag. Den nye regjeringen har derimot ikke vist tegn til oppfølging av dette arbeidet så langt.

Regjeringen har i denne saken sendt ut forskjellige signaler. Moderniseringsdepartementet og regjeringspartienes representanter i næringskomiteen legger mest vekt på at kommunene skal ha frihet til å organisere seg som de vil, og understreker, noe ullent, at tiltak må vurderes ut fra et bredere samfunnmessig perspektiv. Det innebærer antakelig at dagens praksis fortsetter. Kommunalminister Åslaug Haga, derimot, vil rydde opp i dobbeltrollen og nedsette et utvalg som skal se nærmere på flere problemstillinger knyttet til bl.a. kommunens bruk av selskaper.

Jeg ser ikke bort fra at dagens lovverk allerede gir visse rammer for møte mellom private og offentlige virksomheter som kan gi fornuftige betingelser også for de private aktørene. Problemet er at regelverket er komplisert og strekker seg over flere lover og flere forskrifter. Situasjonen i avfallsbransjen demonstrerer med all tydelighet at regelverket er uklart. Dette skaper uansett et behov for politisk handling, enten det er gjennom nasjonale retningslinjer og opplæring, eller det er gjennom nye lover og forskrifter.

Jeg reagerer litt på at flertallet forsøker å gjøre denne saken til en stor ideologisk debatt om konkurranseutsetting. Det er ikke det saken dreier seg om. Kommunene vil, uavhengig av dette forslaget, selv kunne avgjøre om de vil konkurranseutsette offentlige tjenester eller ikke. Behovet for tydelige regler oppstår når tjenester faktisk er blitt konkurranseutsatt, eller når kommunen beveger seg inn på forretningsområder hvor det er privat konkurranse i utgangspunktet. I denne saken oppfatter jeg de ideologiske utspillene mer som et forsøk på å dekke over en manglende vilje og et manglende engasjement i forhold til å ivareta næringslivets behov for avklarte og forutsigbare rammebetingelser.

Jeg vil avslutningsvis si at selv om det ikke blir flertall for forslaget i denne saken, er det positivt at Regjeringen ved kommunalministeren viser vilje til å rydde opp i en del av problemene som er i møtet mellom private og offentlige aktører. Jeg synes også det er positivt at næringskomiteen slår fast at det i utgangspunktet bør være like konkurransevilkår mellom offentlige og private aktører, og at offentlige støtteordninger må utformes på en ryddig måte.

For næringslivet som konkurrerer i møte med offentlige aktører, er dette en viktig sak, men det er også viktig med god konkurranse for de bedriftene og de privatpersonene som er kunder i slike markeder. God konkurranse gir et bedre tilbud, høyere kvalitet og lavere priser enn alternativet. For offentlig sektor, som eier av kommunale virksomheter,

er det selvfølgelig sløsing med ressursene dersom man driver med aktiviteter som økonomisk sett ikke er fornuftige.

Ingvild Vaggen Malvik (SV) [13:00:40]: Komiteen har hatt til behandling et forslag om å sikre konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter.

Dette høres i utgangspunktet ut som et tilforlatelig forslag. De fleste bør nå ha forstått at SV er mot urettferdighet og mot diskriminering. La det ikke herske noen tvil om det. Hvorfor er vi allikevel mot forslaget som vi diskuterer her i dag?

Opposisjonens forslag kan ikke tas ut av sin sammenheng, nemlig den politiske agendaen og den lite spiselige retningen som forslagsstillerne har stått for de siste fire årene: en linje for økt privatisering, økt konkurransebyråkrati og alt det som hører høyrepolitikk til.

Så også i dag: At det er økt privatisering som er det egentlige formålet, går også klart fram av merknadene i innstillingen. Fremskrittspartiet og Høyre mener

«det kan gi positive virkninger for kundene, både for brukere og næringsliv, at offentlig eide virksomheter konkurrerer med private virksomheter».

Det underliggende premisset er altså at mer konkurranse og privatisering er bra – for folk og fe, for livet, for havet, for døden og for kjærligheten.

Økt konkurranse er poesi for høyresiden, men for meg er dette ikke poesi – det er beinharde realiteter for folk der ute. Konkurransesamfunnet er noe folk møter hver eneste dag – i form av privatisering og i form av skvisning av lønninger og pensjoner.

Paradokset er at dagens norske velferdssystem er utviklet uten den privatiseringen og den skvisen som høyresiden legger opp til. Det er dette som er poesi: at offentlig velferd og økonomisk utvikling går hånd i hånd.

Derfor er vi uenig i implikasjonene som forslagsstillerne legger opp til: For det første skal det gjøres lettere å være privat tilbyder – og tilsvarende vanskeligere å være offentlig tilbyder på områder hvor kommunene selv leverer tjenester. For det andre skal kommunale bedrifter bli mer lik private bedrifter, noe vi vet bare er et nytt hakk på stien mot full privatisering.

SV setter høyt kommunenes frihet til selv å organisere sine tjenester til beste for innbyggerne. Det er for oss viktig at kommunene har mulighet til å kunne velge å utføre tjenestene i egen regi og i den organisasjonsform som er mest hensiktsmessig. Dette framgår av innstillingen. Det er en linje som både Kristelig Folkeparti og Venstre, i tillegg til Høyre og Fremskrittspartiet, har valgt å stå utenfor. Jeg synes det er forholdsvis interessant – for ikke å si urovekkende – at den dogmatiske privatiseringen går foran viktige verdier som f.eks. hensyn til folk eller lokalt selvstyre.

Den iveren forslagsstillerne viser etter å få flere private tilbydere inn i kampen mot kommunale leverandører, er bare et nytt hakk i det samme skjefte. Det går en klar linje mellom Høyres og Fremskrittspartiets politikk, hvor en ønsker å overstyre både kommuners og menneskers frihet til fordel for økt konkurranse og privatisering.

La meg eksempelvis nevne utfordringsretten – eller det jeg vil kalle «privatiseringsplikten» – som Høyre lenge har ønsket seg, og som innebærer at alle private selskaper kan utfordre kommunene på de tjenestene kommunene selv fra før av utfører. Videre kan jeg nevne innføring av et momssystem der en legger til rette for at private produsenter av avgiftspliktige tjenester står bedre rustet i konkurransen med kommunale aktører.

Derfor er jeg glad for at den rød-grønne regjeringen gjennom praktisk politikk har vist at det er en sentral forskjell mellom den nye regjeringen og den avgåtte – også i konkurransepolitikken. Jeg er veldig glad for det linjeskiftet. Hvorfor er jeg det? Jo, konkurransepolitikken er et område hvor man skal være varsom med å leke med lettvintheter. Vi vet at en aggressiv priskonkurranse i første rekke fører til press på lønninger og pensjoner, til svekkelse av folks rettigheter og – i siste instans – gjerne til privatisering av tjenestene, med de fordelingseffektene det vil ha.

Høyre og Fremskrittspartiet vil vel si at fravær av konkurranse gir høyere priser og mer sløsing. Dette er en gjentatt påstand som jeg ser overraskende lite dokumentasjon på. Det er tvert imot ikke slik at økt privatisering automatisk gir lavere priser for forbrukerne – det viser en lang rekke eksempler som jeg har redegjort for i tidligere debatter i denne salen – og det er et faktum Høyre og Fremskrittspartiet snart bør begynne å ta innover seg.

Björg Tørresdal (KrF) [13:04:53]: Konkurranse på tjenester som det offentlige i stor grad utfører, har utløst stor debatt i flere år. Det er lett å gå i forsvar for egne løsninger og egne interesser i denne debatten, men utgangspunktet for Kristelig Folkeparti er behovet for gode tjenester og god drift.

Utgangspunktet for dagens forslag er at kommunene på stadig flere områder kan operere i direkte konkurranse med private aktører, både i egen regi og ved bruk av selskaper. Da er det viktig at konkurransevilkårene er like. Vi har særlig behov for økt fokusering i kommunene på deres eierrolle, og at offentlige støtteordninger utformes på en ryddig måte, slik at det ikke forekommer kryssubsidiering i strid med EØS-reglene.

Når Kristelig Folkeparti arbeider med konkurranse om å utføre offentlige oppgaver, er vårt utgangspunkt at andre sektorer enn sentrale velferdstjenester som omsorg og skole er best egnet for konkurranseutsetting. Vårt mål er å gi innbyggerne det beste tilbudet. På noen områder – men ikke på alle – kan konkurranse gi bedre og mer effektive tjenester. Kristelig Folkeparti mener derfor at vi må se på sektor for sektor i offentlig virksomhet når vi vurderer konkurranse.

I en slik situasjon er det viktig å utvikle de offentlige tjenestene. Her trengs det økt innsats i årene framover, og staten må være en pådriver for omstilling i offentlig sektor. Vi trenger en sterk og effektiv offentlig sektor som gir innbyggerne tjenester av høy kvalitet.

Det er viktig med rettferdig konkurranse i de sektorene hvor vi åpner for konkurranse mellom offentlige og private aktører. På enkelte områder trenger vi klarere regler for

denne konkurransen. Kristelig Folkeparti mener at Regjeringen i statsbudsjettet for 2007 må gjøre rede for sitt arbeid med å sikre konkurranse på like vilkår på de områdene hvor også private tjenesteytere utfører oppgaver for det offentlige. Jeg tar derfor opp forslag nr. 2 i innstillingen, fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Kristelig Folkeparti kan i dag ikke støtte forslagsstillerne bak dette dokumentet eller mindretallsforslag nr. 1. Det har en for generell utforming og vil legge premisser for likebehandling på områder hvor vi mener det offentlige skal utføre tjenestene. Derimot er det klart behov for å sikre like vilkår for konkurranse på områder som ikke gjelder sentrale velferdstjenester som omsorg og skole. Det bør Regjeringen søke å få til, og den bør redegjøre for Stortinget om dette arbeidet.

Hvis man ikke hadde gått inn i denne debatten med ideologiske briller, slik som både høyresiden og venstresiden i norsk politikk gjør, hadde man sett fornuften i vårt forslag i dag. Dette politikkområdet er ett eksempel på at sentrumspolitikken representerer et tredje alternativ i denne sal.

Presidenten: Representanten Björg Tørresdal har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Gunn Berit Gjerde (V) [13:08:02]: I denne saka, som i alle andre saker, ønskjer Venstre å ha innbyggjarane – eller borgarane våre, som vi likar å kalle det – i sentrum.

Venstre ser konkurranseutsetjing i det offentlege som ei moglegheit til å skaffe fleire og betre tenester til innbyggjarane for dei same kronene. På nokre område kan konkurranse gje meir effektive og betre tenester, men det er ikkje alle offentlege område som eignar seg like bra for konkurranseutsetjing. Venstre er samd med regjeringsspartia i at det er andre oppgåver enn omsorg og skule der det er meir naturleg å bruke konkurranseutsetjing, og vi har nok eit litt anna perspektiv på konkurranseutsetjing enn det Framstegspartiet og Høgre har.

Venstre meiner at når det skal konkurranseutsetjast, skal det vere klare og opne liner, slik at borgarane kan ha tillit til at det skjer slik som det skal skje. Eg trur derfor det er viktig at vi aukar bevisstheita kring konkurranse mellom offentlege og private tiltak, både for at det offentlege skal ta mest mogleg ut av kvar krone, og for å skape ryddigheit, slik at vi slepp å oppleve det som vi har sett så mange gonger, at det ikkje er klare nok skott mellom bestillarrolla og offentleg eigde selskap som tilbydarar, og at offentlege tenestemenn ikkje er klare nok på rollene sine. Då blir det samanblanding, rot og i neste omgang tillitsbrot – både i forhold til dei det gjeld, og til offentleg tilsette generelt.

I lag med Kristeleg Folkeparti ber vi difor Regjeringa gjere greie for arbeidet sitt med å klargjere reglane for konkurranse på like vilkår på dei områda også private tenesteytarar utfører oppgåver for det offentlege. Vi meiner nok at regjeringsspartia hadde hatt alt å tene på ei slik klargjering av dei områda der det allereie er – og der det er naturleg at det kjem – konkurranse mellom private verksemdar og offentlege selskap. Dersom dei ville det, kunne Re-

gjeringa òg ha sett det inn i ein breiare samanheng, der- som det er det som er ankepunktet mot å vere med på ein slik gjennomgang som Kristeleg Folkeparti og Venstre her ber om.

Statsråd Heidi Grande Røys [13:10:33]: Lat meg innleiingsvis få starte med å seie at vi i Regjeringa sjølv- sagt er bekymra og urolege over dei oppslaga som har vore i avisene om det som kan vere regelbrot – det veit vi jo ikkje heilt enno – men som iallfall er veldig uheldige oppslag knytte til ein del interkommunale selskap og ein del hendingar i kommunesektoren. Det er òg grunnen til at kommunalminister Åslaug Haga i april hadde ein konferanse, sette dette temaet på dagsordenen i ganske brei forstand, utfordra KS, utfordra kommunane – og vil setje ned eit utval som skal gå gjennom lov og forskrifter knytte til etikken i kommunane. Det er eit viktig grunnlag, så det er jo ingen grunn til å seie at Regjeringa sit i ro og ser på den typen oppslag.

Så er det slik at i Noreg har vi i utgangspunktet ein blandingsøkonomi der både offentlege og private kan delta i marknaden. Men for å fremje fordelingsomsyn eller andre særlege omsyn kan det altså vere nødvendig å gjere inngrep i marknaden ved å byggje på fellesskapsløysingar og offentleg styring framfor marknad og konkurranse. I Soria Moria-erklæringa seier Regjeringa at ho ikkje ynskjer kommersielle løysingar innanfor helse, omsorg og utdanning, og eg er glad for at både Venstre og Kristeleg Folkeparti i dag er tydelege på det same.

Vi ynskjer ikkje innanfor helse, omsorg og utdanning ein marknad basert på konkurranse. I rapporten som det er vist til, som er utarbeidd på oppdrag frå den førre regjeringa, ynskjer ein å innskrenka det offentlege sitt tilgjenge til å delta i marknader der òg private aktørar deltek. Eg meiner i utgangspunktet at det kan vere uheldig å hindre offentlege aktørar generelt å delta i marknader, m.a. fordi offentlege aktørar kan ta omsyn i marknaden som private aktørar som berre har fokus på botnlinja, ikkje kan ta.

Det bør ikkje kome som ei overrasking på Høgre og Framstegspartiet at denne regjeringa er oppteken av offentleg eigarskap og av at det offentlege skal ta eit stort ansvar for det som er viktige velferdstenester i dette samfunnet. Det gjekk vi faktisk til val på. Vi har opponert mot den førre regjeringa i fire år på det, så dersom ein ikkje har fått med seg det, er det nokon som har sove i timen.

Det vi har sagt, er at på område der vi har konkurranse, er det heilt opplagt at det skal vere klåre, eintydige reglar, og at dei skal følgjast. Den saka vi skal diskutere i Odels-tinget etterpå, går jo m.a. på å innføre sanksjonar der ein ikkje følgjer reglar rundt konkurranse. Gjeldande konkurranseregulering vil altså hindre skadeleg kryssubsidiering og diskriminering.

Konkurranselov § 11 forbyr dominerande aktørar å misbruke den dominerande stillinga si. Konkurranselov § 11 er utforma etter mønster frå EØS-avtalen artikkel 54, som igjen tilsvarer EF-traktaten artikkel 82. Praksis frå desse paragrafane er relevante for vår konkurranselovgiving. Så skal vi òg hugse at EØS-avtalen set strenge avgrensingar når det gjeld reglar om offentleg stønad. I ut-

gangspunktet er det forbod mot at midlar for å utføre offentlege oppgåver vert nytta til å subsidiere konkurranse- utsett verksemd. Føresetnadene for at denne paragrafen kjem i bruk, er at samhandelen i EØS-området vert påverka. Her har vi eit regelsett – pluss EØS-avtalen – som set avgrensingar for den typen verksemd.

Mitt departement ser for tida på rapporten «På like vilkår?» og på om og eventuelt korleis den skal følgjast opp. Men det er jo litt slik som òg representanten Tørresdal var inne på, at verkemidla som er foreslåtte, berre er grunngitte ut frå økonomiske effektivitetsperspektiv. Dei tek ikkje andre samfunnsomsyn, som t.d. omsynet til kommunalt sjølvstyre eller omsynet til arbeidstakarane sin situasjon. Det vil kunne vere særleg inngripande i forhold til kommunane, m.a. vil det avgrense kommunane sin rett til å organisere verksemda si på den måten som *dei* meiner er mest effektiv og føremålstenleg. Og vi er altså ueinige i ei slik haldning til det kommunale sjølvstyret.

Så er det jo ikkje slik at kommunestyret sjølv er friteke for å fokusere på interkommunale selskap. Det er kommunestyret sjølv som vel sine medlemmer til det interkommunale selskapet, og som har ansvar for å følgje opp med kontroll- og revisjonsmerknader. Vi må ikkje fritta kommunestyra for sjølve å regulere kor tett styring dei skal ha på sine interkommunale selskap. Som representanten Gjerde var inne på, er ein oppteken av å skape ryddigheit.

Rapporten foreslår generelle reglar opp mot ulike problem. Representanten Tørresdal var inne på at det kan hende det er lurare å sjå på sektor for sektor og om ein skal ha ulike reglar for å sjå på sektorar.

Vi skal heller ikkje gløyme at vi har politisk styring. Det er eit viktig grep som ikkje er nedfelt i noka lov, men som handlar om å ta eit politisk ansvar for den sektoren som ein sjølv er sett til å styre.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Øyvind Korsberg (FrP) [13:15:59]: Det er jo virkeligheten man må forholde seg til. Jeg har registrert at når det gjelder konkurransesituasjonen, er det mange områder man kan se på, bl.a. innenfor undervisningssektoren, som statsråden var inne på. La meg ta et eksempel fra Troms, som er sosialistisk styrt. Der stoppet de all nyetablering innenfor videregående skoler. Da de hadde gjort det, begynte de å legge ned videregående skoler i distriktet. Heldigvis gjorde befolkningen i Troms opprør – så det er håp om at det sosialistiske flertallet får seg en på nesen, for å bruke et pent parlamentarisk uttrykk.

Jeg er glad for at statsråden har tenkt å gripe fatt i det som skjer innenfor avfallssektoren. I debatten her har forskjellige partier brukt sine ord og uttrykk for å beskrive virkeligheten. Jeg har lyst til å spørre statsråden om hun er enig i det innlegget som representanten Ingvild Vaggen Malvik holdt i dag.

Statsråd Heidi Grande Røys [13:17:13]: For å seie det slik – representanten Ingvild Vaggen Malvik og eg er einige om ein ting, nemleg at denne Regjeringa ikkje

ynskjer konkurranseutsetjing av viktige velferdsområde som helse, omsorg eller utdanning.

Då er vi òg inne på det vedtaket som representanten refererer til, nemleg privatiseringa i vidaregåande skular og det som Framstegspartiet yndar å framstille som valfridom, at nokre kan få velje å gå på ein vidaregåande skule. Med den takten det var lagt opp til når det galdt etablering av private vidaregåande skular, ville det ha vorte slik at det som var valfridom for nokre få som ynskte å gå på private vidaregåande skular, ville ha rasert heile det offentlege tilbodet av vidaregåande skular.

I Sogn og Fjordane, som er mitt fylke, og som eg kjenner godt, er det eit veldig finmaska desentralisert nett av vidaregåande skular. Der hadde ein private søkjarar i dei tre store kommunane. Det ville sjølvsagt ha rasert fylkeskommunen si moglegheit til å halde oppe dei andre linjene og dei andre vidaregåande skulane. Det som er valfridom for nokre få, kan fort øydeleggje valfridomen for dei fleste. Det er representanten Ingvild Vaggen Malvik og eg heilt einige om.

Torbjørn Hansen (H) [13:18:31]: Jeg reagerte litt på den ideologiske tonen i innlegget til representanten Ingvild Vaggen Malvik fra Sosialistisk Venstreparti i forhold til det som er sakens reelle innhold. Det er tilfredsstillende at komiteen og Regjeringen faktisk kommer denne saken relativt godt i møte, og at kommunalministeren vil nedsette et utvalg som skal se på dette med rolleblending.

Men mitt spørsmål til statsråden er: Hvilken framdrift har Regjeringen tenkt seg i forhold til departementets oppfølging av den konkrete rapporten som det her er stilt forslag om?

Statsråd Heidi Grande Røys [13:19:09]: Framdriften er slik at vi no ser på innhaldet i den rapporten, og ser på om vi skal gjere noko med han eller ikkje. Eg har ikkje tenkt å gi nokon tidsfrist på det her i dag. Det arbeidet må sjølvsagt sjåast på opp mot det utvalet som statsråd Åslaug Haga no har sett ned. Ho ser nok for seg at det arbeidet kan ta opp mot eit år. Det er ganske omfattande å gå gjennom dei ulike lov- og regelverka som ho har gitt det utvalet ansvar for. Å gjere noko på den eine sida som ikkje heng i hop med det andre gjer på den andre sida, er lite føremålstenleg.

Men eg vil seie at Konkurransetilsynet har eit sjølvstendig ansvar for å følgje med på konkurransen i marknader som er opna for konkurranse, og dei har fått full backing frå meg til å fortsetje å gjere det arbeidet og på sjølvstendig initiativ gå inn og rettleie. Det ligg det i deira mandat å kunne gjere – at det offentlege går inn og rettleier i ein marknad der det i stor grad har vore private aktørar.

Presidenten: Ingen flere har bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Steinar Gullvåg (A) [13:20:40]: Jeg må si at jeg er ikke spesielt overrasket over at representanten Korsberg

betrakter konkurranse i offentlig og privat sektor som en form for idrettskonkurranse med ideologisk tilsnitt. Et parti som ønsker å utstyre – jeg hadde nær sagt – enhver bruker av velferdstjenester med en verdisjekk som man kan shoppe rundt omkring i samfunnet med, er jo avhengig av at alle tjenester konkurranseutsettes, at alt blir en evig konkurranse.

Jeg antar at man helst ønsker å redusere kommunene til en form for innkjøpskontorer hvor man driver tilsvarende shopping i et marked. Jeg må si at jeg er glad for at de andre opposisjonspartiene har et noe mer edruelig forhold til konkurranse enn det Fremskrittspartiet har.

I den kommunen jeg kommer fra, Nøtterøy, har fremskrittspartistyret hittil manifestert seg med et forslag om å konkurranseutsette de demente på et av kommunens sykehjem. Heldigvis ønsket ikke Høyre å være med på det, og vi fikk avverget dette forslaget.

Det er urekkelig forskjell på offentlige og private tjenester, og jeg har lyst å belyse dette med et eksempel: Når man konkurranseutsetter vaktmestertjenester i kommunene, gjør kommunene ofte den erfaringen at det forsvinner en del elementer med konkurranseutsettingen, f.eks. i skolevesenet, fordi vaktmesteren på skolene også har en sosial funksjon som ikke kan prissettes – slike momenter kan ikke bringes inn i en konkurranseutsetting. Derfor ser man ofte at kommunene faktisk nå går tilbake på slike ordninger, tar dem tilbake til kommunal virksomhet.

Det skal også sies at kommunene ofte utlyser konkurranser for å få en slags markedsmessig kontroll på det som skjer ute i markedet. Da må selvfølgelig konkurransen skje på like vilkår.

Lars Peder Brekk (Sp) [13:24:02]: Jeg har hørt på debatten, og det har vært ganske interessant. Jeg er derfor veldig glad for å forsterke det som representanten Torbjørn Hansen påpekte, at det er en samlet komite som sier at det i utgangspunktet skal være like konkurransevilkår når det offentlige og private opererer på forretningsmessig basis i samme marked. Det synes jeg er bra. Det synes jeg er et godt utgangspunkt for det videre arbeidet, også for Regjeringen.

Når vi ser noen forskjeller her, går det bl.a. på hvilken rolle vi ønsker at kommunene skal ha, og hvilket selvstyre kommunene skal ha. Flertallet er opptatt av at kommunene i større grad skal kunne velge å utføre tjenester i egen regi, og også da selvsagt finne en organisasjonsform som de mener er hensiktsmessig. Det mener vi i Senterpartiet er viktig. Vi har skillelinjene når det gjelder området helse, omsorg og utdanning – det kommer klart fram, og det var også klart i forbindelse med valgkampen før siste stortingsvalg.

Jeg har lyst å understreke at i de tilfellene kommunene ut fra egne vurderinger velger å etablere selskaper eller aktiviteter som arbeider i et åpent marked – på andre områder enn helse, omsorg og utdanning – skal de ha rammevilkår, jeg vil understreke det, som sikrer like konkurransevilkår mellom det offentlige og det private innenfor avfallsbehandling eller andre områder. Det har jeg lyst å understreke fra vårt partis side.

Jeg har også lyst å understreke at når vi fokuserer på kommunenes rolle, at det, som det er påpekt i merknadene, er viktig å jobbe videre med eierrollen til kommunene. Det er bl.a. det kommunalministeren tar opp og har understreket i sitt arbeid. Hun ønsker at vi skal unngå rolleblandinger, og at vi skal unngå brudd på regelverket når det gjelder statsstøtte, habilitetsregler osv. Det må kommunalministeren selvsagt følge opp, og det synes jeg er bra.

Til slutt gjelder det de ideologiske skillene, som bl.a. representanten Øyvind Korsberg fra Fremskrittspartiet påpekte. Det er klinkende klart at det er ideologiske forskjeller i denne salen. Da er iallfall jeg veldig glad for at resten av partiene uttrykker støtte til en blandingsøkonomi, og ikke til en reinhekla markedsliberalistisk ideologi, som Fremskrittspartiet står for, og som jeg tror ville være særdeles uheldig for samfunnsutviklingen – hvis de som står for den skulle få anledning til å komme til makten en gang.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9. (Votering, se side 2553)

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da skal Stortinget votere i de sakene som er debattert i dag.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i inngåelse av overenskomst av 20. februar 2006 mellom Norge og Danmark sammen med Grønlands landsstyre om avgrensning av kontinentalsokkelen og fiskerisonene i området mellom Grønland og Svalbard.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

St.meld. nr. 15 (2005-2006) – om Noregs deltaking i Europarådet i 2005 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 14 (2005-2006) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til Europarådets parlamentariske forsamling for 2005 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 16 (2005-2006) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen for 2005 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 17 (2005-2006) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Union (IPU) for 2005 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 19 (2005-2006) – årsrapport fra Stortingets delegasjon til Den vesteuropeiske unions (VEUs) parlamentariske forsamling for 2005 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:36 (2005-2006) – forslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande og Anne Margrethe Larsen om et utvekslings- og samarbeidsprogram mellom muslimske land og Norge – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sak nr. 8 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Øyvind Korsberg på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslag nr. 2, fra Bjørg Tørresdal på vegne av Kristelig Folkeparti og Venstre

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet og Høyre, lyder:

«Stortinget ber Regjeringen foreslå regler som sikrer like konkurransevilkår mellom offentlige og private virksomheter med utgangspunkt i anbefalingene i rapporten «På like vilkår? En analyse av konkurranse mellom offentlige og private foretak» i løpet av 2006.»

Det vil bli votert alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:64 (2005-2006) – forslag fra stortingsrepresentantene Torbjørn Hansen, Jan Tore Sanner, Petter Løvik og Bent Høie om regler som sikrer konkurranse på like vilkår mellom offentlige og private virksomheter – bifalles ikke.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 69 mot 35 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 13.37.46)

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringa i statsbudsjettet for 2007 å gjere greie for sitt arbeid med å klårgjere reglane for konkurranse på like vilkår på dei områda også private tenesteytarar utfører oppgåver for det offentlege.»

Presidenten antar at Fremskrittspartiet og Høyre nå ønsker å støtte dette forslaget subsidiært. – Det nikkes.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 55 mot 49 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.38.25)

*S a k n r . 1 0**Referat*

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat. Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet, men presidenten tillater seg å ønske alle sammen en riktig god pinse!

Møtet hevet kl. 13.40.
